

Sermones authentici

Sermo CXL

De Annuntiatione Domini

1. Satis modo sit oculorum nostrorum pura acies, ut possit divini ortus intendere claritatem. Nam si nascentis jubar solis oculorum nostrorum vix suffert sanitas tota vel puritas, quanta interni visus est præparanda sinceritas, ut splendorem sui ferre possit orientis et radiantis Auctoris !

2. *In sexto autem mense missus est, inquit, angelus Gabriel in civitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph.* Locum, tempus, personam sanctus Evangelista designat, ut relationis veritas manifestis ipsarum rerum comprobetur indiciis. *Missus est angelus ad virginem desponsatam.* Ad virginem Deus aligerum petitem mittit. Nam dat arram, dotem suscipit, qui fert gratiam, fidem refert, et tradit munera virtutis, qui mox virginei consensus resolvat sponsionem. Pervolat ad sponsam festinus interpret, ut a Dei sponsa humanæ dispensationis arceat et suspendat affectum, neque auferat ab Joseph Virginem, sed reddat Christo, cui est in utero pignerata cum fieret. Christus ergo suam sponsam recipit, non præripit alienam, nec separationem facit, quando suam sibi totam jungit in uno corpore creaturam. Sed quid egerit angelus audiamus.

3. *Ingressus ad eam dicit : Have, gratia plena, Dominus tecum.* In hac voce oblatio est, oblatio muneris, non simplex salutationis officium. *Have*, hoc est, accipe gratiam ; ne trepides, ne sis sollicita de natura. *Plena*, quia in aliis gratia, in te tota gratiæ pariter veniet plenitudo. *Dominus tecum.* Quid est in te Dominus ? quia ad te non visitandi studio venit, sed in te novo nascendi illabitur sacramento.

4. Adjecit congrue : *Benedicta tu in mulieribus.* Quia in quibus Eva maledicta puniebat viscera, nunc in illis gaudet, honoratur, suspicitur Maria benedicta. Et facta est vere nunc mater viventium per gratiam, quæ erat ante mater morientium per naturam.

5. *Quæ cum audisset, turbata est in sermone ejus.* Quid est quod personam videt, et de sermone turbatur ? quia venerat angelus blandus in specie, fortis in bello ; mitis in habitu, sermone terribilis ; humana præferens, divina repromittens. Vnde et Virginem, quam leviter visus sollicitaverat, nimium turbavit auditus, et quam missi præsentia parum moverat, concussit toto pondere mittentis auctoritas. Et quid plura ? mox sentit in se supernum suscipi Judicem, ubi ante jam cælestem vidit et contemplata est metatorem. Quamvis enim blando motu, affectu pio, Virginem sibi Deus in matrem, servam sibi verteret Dominus in parentem, turbata sunt tamen viscera, mens refugit, ipsa est tremefacta conditio, cum Deus, quem tota creatura non capit, totum se intra pectus recepit et condidit humanum.

6. *Et cogitabat, ait, virgo quæ esset ista salutatio.* Advertat vestra caritas, ut diximus, consensisse Virginem salutationi non verborum fuisse, sed rerum, et vocem fuisse non communis obsequii, sed supernæ vim totam fuisse virtutis. Cogitat ergo Virgo, quia cito respondere est facilitatis humanæ, cogitare vero ponderis est maximi et iudicii permaturi. Quantus sit Deus satis ignorat ille, qui hujus virginis mentem non stupet, animum non miratur. Pavet cælum, tremunt angeli, creatura non sustinet, natura non sufficit, et una puellula sic Deum in sui pectoris capit, recipit, oblectat hospitio, ut pacem terris, cælis gloriam, salutem perditis, vitam mortuis, terrenis cum cælestibus parentelam, ipsius Dei cum carne commercium, pro ipsa domo exigit pensionem, pro ipso utero mercedem conquirat, et impleat illud Prophetæ: *Ecce hæreditas Domini filii merces fructus uentris.*

7. Sed jam se concludat sermo, ut de partu Virginis donante Deo et indulgente tempore gratius proloquamur.

Sermo CXLI

De Incarnatione Christi

1. Quantum secretum cubiculi sit regalis, quali reverentia, quo tremore locus habeatur, ubi ipsa Principis requiescit potestas ; quam nulli extraneo, immundo nemini, nulli infideli pateat illuc et permittatur accessus ; quam munda, quam casta, quam fidelia ibidem præstolentur obsequia, imperialis aulæ manifestis docetur insignibus. Quis ad ipsas palatii fores vilis, quis propinquat indignus ? Certe ad thalamum sponsi nisi satis proximus, nisi satis intimus, nisi bonæ conscientiæ, nisi laudabilis famæ, nisi probabilis uitæ, nullus admittitur. Intra thalamum vero ipsum virginem capit solam, suscipitur sola virginitas illibata.

2. Vnde, homo, his admonitus exemplis æstima quis sis, quantus sis, qualis sis, et tunc demum cogita utrum possis Dominicæ nativitatis penetrare secretum ; utrum merearis ad illius pectoris cubiculum pervenire, ubi tota superni Regis, tota Divinitatis requiescit majestas ; utrum debeas humanis oculis, corporeis sensibus, conceptum Virginis temerarius discussor adtendere ; utrum possis ipsas Dei manus operantes sanctum sibi corporis templum intra alveum Genetricis audax et curiosus arbiter intueri, conspectibus tuis absconditum sæculis nudare mysterium, revelare tibi ipsis angelis invisibile sacramentum, et ita cælesti fabricæ præsidere, ut deprehendas liquido tu quomodo Deus penetrabile clausæ carnis intraverit, quemadmodum sacri corporis in illo venerabili utero præter Virginis conscientiam liniamenta pinxerit, quomodo præter concipientis sensum mansura sæculis ossa solidaverit, qualiter præter hominis ordinem hominis veram produxerit formam, quemadmodum præter carnis sollicitudinem totam carnis adsumpserit veritatem, qua ratione præter naturam naturæ nostræ integram susceperit qualitatem.

3. Et si ad hæc tibi liber non perpatuerit accessus, jam Deus ex carne nunc adsumere non potuit, quod in principio adsumpsit ex limo ? Immo quia totum Deo est possibile, et tibi ne ad minima quidem operum Dei possibile pervenire, conceptum Virginis noli discutere, sed crede ; Deum voluisse nasci pie senti, quia facis injuriam si requiris. Magnum Dominicæ nativitatis sacramentum fide percipe, quia ne minima quidem operum Dei adsequi poteris sine fide, dicente scriptura : *Omnia opera ejus in fide*. Sed tu hic totum vis de ratione constare, ubi totum consistit ex fide, quod tamen non sine ratione subsistit, sed ratione Dei, non tua, homo. Quid tam rationabile, nisi ut Deus quicquid voluerit possit ? Qui quod vult non potest, Deus non est.

4. Quæ ergo mandat Deus, exsequitur angelus, implet Spiritus, efficit virtus, Virgo credit, natura suscipit, cæli narrant, annuntiat firmamentum, ostendunt stellæ, magi prædicant, pastores adorant, pecora cognoscunt, adtestante Propheta : *Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui*. Tu, homo, si non mox cum angelis, agnosce vel tardissime cum jumentis, ne dum moraris et oblatras, ipsis jumentis, quibus ante vel comparatus fueras, postponaris. Ecce jumenta adulant caudis, blandiuntur auribus, linguis lambunt, et motu quo possunt auctorem suum fatentur contra naturam in tuam venisse naturam ; et tu cum Judæis discutis, carpis, qui excluserunt a diversoriis suis Dominum suum, quem jumenta suis in præsepibus susceperunt.

5. Vnde si tandem uel angelis es pium præstaturus auditum, quæ ab angelo dicenda sunt, si non fideliter, vel dignanter admitte ; quod nos hodie differre et sequenti referre sermone, sancti fratres, satis vobis necessarius sermo compellit.

Sermo CXLII

De Annuntiatione Domini secundus

1. Audistis hodie, fratres, angelum cum muliere de hominis reparatione tractantem. Audistis agi, ut homo cursibus eisdem, quibus dilapsus fuerat ad mortem, rediret ad vitam. Agit, agit cum Maria angelus de salute, quia cum Eva angelus egerat de ruina. Audistis angelum de carnis nostræ limo templum divinæ Majestatis arte ineffabili construentem. Audistis in terris Deum, in cælis hominem sacramento incomprehensibili collocari. Audistis inaudita ratione in uno corpore Deum hominemque misceri. Audistis fragilem nostræ carnis naturam ad portandam totam Deitatis gloriam angelica exhortatione roborari.

2. Denique ne tanto pondere cælestis fabricæ in Maria subtilis nostri corporis arena subcumberet, et in Virgine totius generis humani portatura fructum uirga tenuis frangeretur, fugatura metum vox angeli mox præcessit dicens : *Ne timeas, Maria*. Ante causam dignitas Virginis annuntiatur ex nomine, nam Maria Hebræo sermone domina nuncupatur. Vocat ergo angelus Dominam, ut Dominantis genetricem trepidatio deserat servitutis, quam nasci et vocari Dominam ipsa suis germinis fecit et imperavit auctoritas.

3. *Ne timeas, Maria : invenisti gratiam*. Verum est : qui invenit gratiam nescit timere. *Invenisti gratiam*. Apud quem ? *apud Deum*. Beata quæ inter homines audire sibi sola meruit præ omnibus : *Invenisti gratiam*. Quantam ? quantam

superius dixerat : plenam. Et vere plenam, quæ largo imbre totam funderet et infunderet creaturam.

4. *Inuenisti gratiam apud Deum.* Hæc cum dicit, et ipse angelus miratur aut feminam tantum, aut omnes homines vitam inuenisse per feminam. Stupet angelus totum Deum venire intra virginalis uteri angustias, cui tota simul angusta est creatura. Hinc est quod remoratur angelus, hinc est quod virginem vocat de merito, de gratia compellat, vix causam prodit audienti ; sane ut sensum promoveat, vix longa trepidatione componit. Æstimate, fratres, qua reverentia, quo tremore nos tanto interesse deceat et conveniat sacramento, quando ipse angelus non sine metu metum discutit audientis.

5. *Ecce accipies in utero.* Bene *accipies*, quod caro nescit, conditio non habet, non admittit natura. *Ecce accipies in utero.* Quis ante ad fructum peruenit, quam terræ laborem sentiat et sudorem ? Quis ante poma capit, quam plantæ suam tribuat et impendat industriam ? Quis præter viam ad ullam pervenit mansionem ? Quis præter naturam naturæ suscipit incrementum ? Beata ergo, et vere beata Maria, quæ præter generandi curas, præter materna fastidia, tantam germinis pervenit ad gloriam. Beata quæ divinum pignus sic suo suscepit et servavit in pectore, ut illud tota corporis externa nesciret. Beata quæ quod de supernis angelo deferente suscepit, sic menti suæ soli commisit et credidit. Intra domum virginis negotium cæleste sic geritur, ut manentibus claustris ipsa domus septa non sentiat.

6. *Concipies et paries filium.* Qui ingreditur et egreditur, et introitus sui et exitus sui nulla vestigia relinquit, divinus habitator est, non humanus. Et qui conceptu suo Virginem seruat, et ortu suo relinquit virginem, non terrenus homo est, sed cælestis. Nostræ ergo carnis ordo secedat, hic sibi natura nostra nil vendicet, ubi ad divinam Progeniem cælestis ordo divinam instituitur in naturam. Conceptus et partus sermo audientis animum non fatiget, nec leviter sensum moveat Christiani, ubi ad cælestem progeniem virtutis Dei divina peraguntur insignia.

7. *Concipies et paries filium.* Non dixit tibi, non dixit tuum. Quare ? quia *sanctum uocabitur filius Dei.* Virgo, te matrem gratia præstitit, non natura ; genetricem te dici pietas voluit, quam non sinebat integritas ; in tuo conceptu, in tuo partu crevit pudor, aucta est castitas, integritas roborata est, est solidata virginitas, omnes perseveravere virtutes. Virgo, si tibi salva sunt omnia, quid dedisti ? si virgo, quomodo mater ? si sponsa, genetrix quomodo ? Illo, quo tibi aucta sunt omnia, nil minuta. Virgo, cœpit ex te Auctor tuus, tua ex te oritur Origo, in tuo germine est Genitor tuus, in tua carne est Deus tuus, et ipse lucem mundi per te cepit, qui lucem mundo dedit. Monita ergo per angelum, Virgo, ne præsumas hunc vocare filium tuum, sed mox ut genueris, invoca Salvatorem, quia virginitas non sibi parit filium, sed parit pignus Auctori, et integritas suum gestat Dominum, non alumnum, dicente angelo : *Et uocabis nomen ejus Jesum*, quod Salvator Hebræo vocabulo nuncupatur.

8. *Dixit autem Maria ad angelum : quomodo fiet istud ?* Ecce Maria interrogat, et si quis interrogat, dubitat, cur solus Zacharias velut querulus percontator incurrit ? Quia pectorum cognitor non verba, sed corda pervidit ; non quid dixerint, sed quid senserint judicavit. Erat enim interrogantum causa dissimilis, species perdivisa. Hæc contra naturam credidit, ille dubitat pro natura. Hæc

integræ rei ordinem quærit, ille quæ Deus jubet fieri non posse perscribit. Ille impellentibus exemplis non accedit ad fidem, hæc sine exemplo percurrit ad fidem. Hæc miratur de partu virginis, ille de conceptu disputat conjugali. Merito ergo hæc loquitur, hæc Deum suum cognoscit, et confitetur in corpore ; ille tacet, donec Johannem, quem negabat, convictus proprio redderet ex corpore.

9. *Quomodo fiet istud ? Quare ?* quia *uirum non cognosco*. Mulier, quem virum quæris ? quem tu in paradiso perdidisti ? Redde virum, mulier, redde depositum Dei ; redde ex te, quem perdidisti per te ; prætermitte naturæ ordinem, recognosce ordinem Creatoris. Ille ex te adsumet et faciet uirum, qui in principio te fecit et adsumpsit ex uiro. Ne quæras uirum, cesset opus hominis, quia ad reparationem hominis sufficit ars divina. Hinc est quod Deus ipse ad te venit, quia ad Deum te pœnituit hominem pervenisse ; nec jam caro ad carnem, sed *Spiritus Sanctus superueniet in te*, quia *quod de carne natum est, caro est, et quod de spiritu, spiritus est*, quia *Deus spiritus est*. Qui ergo de spiritu nascitur, sine controversia Deus est.

10. *Spiritus Sanctus superueniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi*. Obumbrat Dei virtus, ne portatura Deum fragilitas humana subcumbat. *Et virtus Altissimi obumbrabit tibi*. Æstus nostri corporis nesciat, quam divinæ protegit umbra virtutis, nec secretum mundanæ habitationis inquirat, quæ se septam superni splendoris circumspicit velamento.

11. *Propterea quod nascetur ex te Sanctum vocabitur filius Dei*. Nemo hic communiter accipiat *Sanctum*, sed illa singularitate, qua clamatur in cælestibus : *Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus sabaoth*.

12. Mittitur autem Maria ad Elisabeth, virgo ad sterilem, infans ad anum, ut certamine pio sumant ambæ, percipiant pariter, altera de novitate fidem, altera de necessitate virtutem. His auditis respondit Maria :

13. *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*. Quæ vocatur ab angelo Domina, ipsa se cognoscit et confitetur ancillam, quia devotus animus infulis beneficiorum crescit ad obsequium, augetur ad gratiam, non ad arrogantiam prosilit, non ad superbiam pertumescit. *Fiat mihi secundum verbum tuum*. Quæ credit verbo, merito concipit Verbum—*In principio erat verbum, et verbum erat apud Deum, et Deus erat verbum*—, et ad totam rem pervenit, quæ secretum fidei consentit auditu. Quantum peccat hæreticus, qui post causam non credit, cum tantum hanc credidisse conspiciat ante causam !

Sermo CXLIII

De Annuntiatione Domini tertius

1. Debetur quidem vobis natalitius sermo, sed ineffabile nativitatis Dominicæ sacramentum credere magis convenit quam referre. Virgo peperit. Quod natura non habet, usus nescit, ignorat ratio, mens non capit, pavet cælum, stupet terra, creatura miratur, quomodo sermo narrabit humanus? Denique Evangelista conceptum virginis, virginis partum, sicut humano sermone pandit, ita divino claudit archano, et hoc facit, ut homo quod credere iussus est, discutere non præsumat. Quis adtingit archanum Dei, partum virginis, rerum causas, sæculorum negotium, commercium divinitatis et carnis, hominem Deumque unum Deum?

2. Evangelista sic ait : *Missus est angelus Gabriel a Domino in civitatem Galilea, cui nomen erat Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, et nomen virginis Maria. Missus est angelus a Domino.* Vbi mediator est angelus, humana cesset opinio. Vbi cælestis est nuntius, interpretatio terrena pellatur. Curiositas humana torpescat, ubi supernus habetur interpret. *Missus est angelus a Domino.* Qui audit adtentius qui a quo missus sit, Deitatis refugit perscrutari secretum. Quod per angelum Deus mandat ille meretur scire, qui timet scire. Audi Deum dicentem : *Super quem requiescam ? super humilem et mansuetum et trementem verba mea. Humilem et mansuetum.* Quantum mansuetus est, qui jussis obtemperat, immansuetus tantum est qui jussa discutit Deitatis.

3. *Missus est angelus ad virginem.* Quia semper est angelis cognata virginitas. In carne præter carnem uiuere non terrena vita est, sed cælestis. Et si vultis scire, angelicam gloriam adquirere majus est quam habere. Esse angelum felicitatis est, virginem esse virtutis. Virginitas enim hoc obtinet viribus, quod habet angelus ex natura. Angelus ergo et virgo divinum est officium, non humanum.

4. *Ingressus, inquit, angelus ad eam dixit : Have, gratia plena, Dominus tecum benedicta tu inter mulieres. Have, gratia plena, Dominus tecum.* Videtis quibus est Virgo oppignerata muneribus. *Have, gratia plena, Dominus tecum. Have, hoc est, accipe.* Quid ? virtutis munera, non pudoris. *Have, gratia plena.* Hæc est gratia, quæ dedit cælis gloriam, terris Deum, fidem gentibus, finem vitiiis, vitæ ordinem, moribus disciplinam. Hanc gratiam detulit angelus, accepit Virgo salutem sæculis redditura.

5. *Have, gratia plena.* Quia singulis gratia se est largita per partes, Mariæ vero simul se totam dedit gratiæ plenitudo. *Omnes, inquit Evangelista, de plenitudine ejus accepimus.* Vnde et David dicit : *Descendit sicut pluvia in vellus.* Vellus cum sit de corpore, nescit corporis passionem ; sic virginitas cum sit in carne, vitia carnis ignorat. Cælestis ergo imber virgineum in vellus placido se fudit illapsu, et tota Divinitatis unda bibulo se nostræ carnis celavit in vellere, donec patibulo Crucis pressum terris omnibus in pluviam salutis effunderet—*Et sicut stillicidia stillantia super terram*—, ut vitalibus partita stillicidiis tenera fidei rigaret germina, non negaret. *Have, gratia plena, Dominus tecum.*

6. *Missus est angelus a Domino.* Et quid dicit ? *Dominus tecum.* Ergo erat cum Virgine, qui ad Virginem miserat. Præcessit nuntium suum Deus, sed a Deo non recessit. Teneri locis non potest, qui omnibus habetur in locis, et totus ubique est, sine quo nihil est totum.

7. *Benedicta tu inter mulieres.* Vere *benedicta*, quæ et virginitatis possedit decus, et matris pertulit dignitatem. Vere *benedicta*, quia et superni conceptus meruit gratiam, et sustulit integritatis coronam. Vere *benedicta*, quæ et divini Germinis suscepit gloriam, et regina totius extitit castitatis. Vere *benedicta*, quæ fuit major cælo, fortior terra, orbe latior, nam Deum, quam mundus non capit, sola cepit ; portavit eum, qui portat orbem ; genuit Genitorem suum, nutritivit omnium viventium Nutritorem. Sed videamus quid ait Evangelista.

8. Maria, inquit, *ut vidit angelum, turbata est in introitu ejus.* *Turbata est* caro, concussa sunt viscera, mens tremuit, tota cordis obstupuit altitudo, quia ingresso angelo virgo sensit Divinitatis ingressum. Turbabatur humani corporis templum, et carnalis domicilii movebantur angustiae, cum se in virgineo pectore tota Dei conderetur magnitudo, et inter angustas pectoris metas tanta se Majestas artavit.

9. Sed, si placet, priusquam Christianæ fidei penetremus archanum, loquamur ad eos, qui partum Virginis, qui *magnum pietatis sacramentum*, qui reparationem salutis humanæ referunt ad divinitatis injuriam. Venit ad Virginem Deus, hoc est, ad opus suum Opifex, Creator ad creaturam suam. Quando ad opificis honorem operis restauratio non redundat ? quando honor non deputatur ad gloriam, si factor facturam suam reparet ? Ne amittat quis opus suum, nonne cum veterescit renovat, et cum cadit erigit, et cum destruitur in melius reformat ? Ergo quod in partu Virginis agitur, non est Creatoris injuria, sed salus est creaturæ. Si Deus fecit hominem, quis arguit cur refecit ? et quod ex limo formasse dignum creditur, quare ex carne reformasse judicatur indignum ? Quid pretiosius, caro aut limum ? Ergo reparationis nostræ quanto pretiosior materia, tanto major est gloria.

10. Aut quando Deus non in utero Plasmator est hominis ? Audi Job : *Manus tuæ fecerunt me, et finxerunt me.* Et post : *Vt lac coagolasti me, pelle et carnibus induisti me, ossibus et nervis inseruisti me, vitam et misericordiam dedisti mihi.* Et David : *Tu formasti me, et posuisti super me manum tuam.* Et ad Hieremiam Deus : *Priusquam esses in utero novi te, et in vulva sanctificavi te.* Si ergo parentis in alvo Job liniamenta depinxit, si matris in utero David membra compegit, si Hieremiam genetricis sanctificavit in vulvam, si Johannem sterelis in utero replevit Spiritu Sancto, quid mirum modo, si virginis habitavit in utero ? Qui mulierem hominis sumpsit ex latere, ipse hominem mulieris resumpsit ex utero, ipse virum virginis reformavit ex corpore. Ac perinde, homo, quæ tibi videntur nova, Deo habentur antiqua.

11. Sed dicis : Quæ nascendi necessitas Deo, cui suppetit faciendi potestas ? Quæ ? quia ipse naturam nascendo refecerat, quam fecerat operando, quia quæ facta fuerat, ut generaret ad vitam, ipsa generabat ad mortem. Per peccatum primi hominis natura letale vulnus accepit, et cœpit esse origo mortis, quæ erat initium uitæ. Hoc est ergo negotium nativitatis, quod nasci compulit Christum, ut naturæ curam nativitas daret Auctoris, et naturæ curatio esset vivificatio filiorum.

Sermo CXLIV

De Annuntiatione Domini quartus

1. De nativitate Christi nos comperendinare sermonem altitudo rei facit, et cogit mysterii magnitudo. Virgo peperit : quis loquetur ? *Verbum caro factum est* : quis narrabit ? Si verbum Dei infantiae dat vagitum, homo inde perfectus quomodo clamabit in verbo ? Quantam stella magis nocte dedit quærentibus lucem, tantam doctoris sermo ortus Dominici præbet audientibus claritatem, ut Christum invenisse gaudeant, discutere non præsumant ; honorent muneribus infantiam, non minorent. Sed orate, fratres, ut qui nostro sensim crevit in corpore, paulatim nostro crescere dignetur in verbo.

2. Evangelista hodie angelum retulit sic locutum : *Ne timeas, Maria, invenisti gratiam apud Deum. Ne timeas, Maria.* Quare ? quia *invenisti*. Timet non qui invenit, sed qui perdidit. Invenit, invenit hæc concipiendo superni Germinis gratiam, quæ pariendo non perdidit virginitatis insignia. *Ne timeas, Maria.* Quid timet, quæ securitatem rerum concipit, parit gaudia sæculorum ? Timor non est ubi divinum est negotium, non humanum ; ubi virtutis est conscientia, non pudoris. Quid timet, quæ suscipit quem timent omnia quæ timentur ? Quid timet, cui Judex causæ est adsertor, integritas testis innocentiae ?

3. *Ne timeas, Maria, invenisti gratiam apud Deum.* Quod erat in principio apud Deum, verbum Deus, intra se Virgo repperit, et factum est magnum Deitatis templum, quæ erat pusillum humanitatis hospitium, et quem non capiebat pusillitas humani corporis, cepit virginalis uteri magnitudo.

4. *Ne timeas, Maria. Ecce, inquit, concipies in utero. Concipies in utero.* Propter rererentiam dixisse suffecerat *concupies*. Quod exaggerat *in utero*, quid est ? ut conceptus esset veritas, non figura ; ut partus esset proprietas, non imago ; ut sicut de Deo vero Deus verus natus est, sic de vero conceptu veritas humani corporis nasceretur. In ortu Christi, fratres, humani corporis injuria ablata est, non natura, nec est creatura deleta, sed culpa damnata. Est ergo hæresis, quæ Christum æreum corpus adsumpsisse mentitur, nec habuisse carnem, sed hominem simulasse confingit.

5. *Concupies, inquit, in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum.* Quod Hebraice Jesus, græce Sotir, hoc dicitur latine Salvator. Merito ergo Virgini salua sunt omnia, quæ omnium genuit Salvatorem. *Et vocabis nomen ejus Jesum.* Quia in hoc nomine Deitatis adoratur tota majestas ; omnes qui commorantur in cælis, universi qui habitant terram, cuncti qui in profundo tenentur inferni, huic prosternuntur nomini, hunc adorant. Audi Apostolum dicentem : *Vt in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium et infernorum.* Hoc nomen, quod dedit cæcis visum, auditum surdis, clodis cursum, sermonem mutis, vitam mortuis, totamque diaboli potestatem de obsessis corporibus virtus hujus nominis effugatur. Et si nomen tantum est, quanta potestas ? Sed quis est iste, qui vocatur hoc nomine, jam dicat angelus.

6. *Et Filius*, inquit, *Altissimi vocabitur*. Videtis quia quod concipit Virgo non terrenum germen est, sed cæleste. Virgo peperit, sed Deus suscepit Filium. Ergo qui de hac nativitate humano modo disputat, ad omnem tendit tanti Genitoris injuriam.

7. *Et dabit*, inquit, *ei Dominus sedem David patris sui*. Hinc hæreticus generat perfidiæ suæ nebulas, hic sibi fingit erroris materiam. Ecce, inquit—non ego dico, sed angelus—, *dabit illi Dominus Deus*. Numquid non major est qui dat quam qui accipit ? Et qui accipit, antequam acciperet, non habebat. Sed nos ista, fratres, audiamus non ut perfidi, sed fideles, et sit nobis argumentum fidei, quod illis est erroris occasio. *Dabit illi Dominus Deus*. Qui dat ? aut cui dat ? Nisi utique Deus homini dat, divinitas carni ? *Dabit illi Deus*. Qui *Deus* ? utique Verbum quod erat in principio semper Deus. Cui dat ? quod *caro factum est, et habitavit in nobis*. Audi Apostolum dicentem : *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi : sibi utique, non alii*. Hic ergo Deus, qui in Christo erat, regnum sibi dabat in Christo, et conferebat suscepto corpori, quod semper divinitate possederat, sicut ex ipso angeli probatur eloquio : *Dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus*. Vides quia quando accipit, David filius dicitur ; quando dat, Dei filius nuncupatur ; ipse dixit : *Omnia quæ habet pater, mea sunt*. Et quæ necessitas accipiendi, ubi est habendi potestas ? Ait : *Omnia quæ habet pater, mea sunt*. Quis accipit quæ sua sunt ? aut in gratia dantis est, si accipientis est quod donatur ? Fatemur accepit ; sed iste qui natus est, qui suscepit carnem, qui suscepit infantiam, qui cunabula pertulit, qui suscepit ætates, qui labores sustinuit, qui famem sensit, qui sitim passus est, qui tot injuriarum genera non refugit, qui ascendit crucem, qui subiit mortem, qui intravit sepulchrum, hæretice, huic quod accepit ascribe. Aut putas quod honorem a Deo dedignatur accipere, qui ab hominibus tantas accepit injurias ? aut existimas quod conferri sibi regnum a Patre fastidit, qui ab inimicis pœnas mortemque suscepit ? Hæretice, quod est injuriæ, quod infantiae, quod ætatis, quod temporis, quod dati, quod accepti, quod minorationis, quod mortis, si intellexeris non esse divinitatis, sed corporis, tu nullam filio inrogabis injuriam, nullam tu facies in Trinitate distantiam. Sed revertamur ad nos, et quæ sunt nostra jam loquamur.

8. *Dabit illi*, inquit, *Dominus Deus sedem David patris sui, et regnabit in domo Jacob in æternum, et regni ejus non erit finis*. Qui in cælo semper consedit Patri, nunc sedem David accepit in terra. Qui regnavit sibi semper, modo nobis in domum Jacob regnum sortitus est æternum. Gaudeamus, fratres, quia qui sibi regnavit, regnaturus est nobis. Gaudeamus, quia veniet regnaturus in terram, ut nos cum illo regnare possimus. Audi Apostolum : *Si compatimur, et conregnabimus*. Nobis natus est, nobis utique regnum veniet donaturus, ipso promittente cum dicit : *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi*. *Vobis* dixit, non mihi. Veniet, ut sit nobis cum semper, ut nostris sit in oculis, qui nunc tantum nostris habetur in cordibus. Veniet, ut quibus est gloria de regno, sit de familiaritate fiducia.

9. *Et regni ejus non erit finis*. Qui ejus adventum credis, gaude, quia regnum sine fine promisit, ubi est sine successore militia, ubi sunt perpetuæ dignitates. Sed quid est quod permansura non ambiunt, qui ambiunt transitura ? quid est, quid est quod caducos honores caros comparant, et volunt gratis accipere sempiternos ? Fratres, hic parantur officia, hic decernuntur loca, honores hic

designantur ; hic qui non de Evangelii fide acceperit codicellos, ibi æternarum infulas non habebit dignitatum. Ergo si delectat militia, si volumus semper militare, arripiamus arma Christi, *uigilemus, sobrii simus*, vincamus diabolum, prosternamus vitia, ut possimus accipere præmia pariter et coronas.

Sermo CXLV

De generatione Christi

1. Audituri estis hodie, fratres, quemadmodum nobis beatus Evangelista generationis Christi retulit sacramentum. *Christi*, inquit, *generatio sic erat. Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, ante quam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto. Joseph autem vir ejus, cum esset justus, et nolet eam traducere, voluit occulte dimittere eam.* Et quomodo *justus*, qui conceptum sponsæ duxit non discutere, suspecti non exquirat causam pudoris, conjugii famam non vindicat, sed relinquit? *Voluit occulte dimittere eam.* Hoc pio magis videtur convenire quam justo, sed humano judicio, non divino. Penes Deum neque pietas sine justitia est, neque sine pietate justitia. Cælesti sensu sine bonitate æquitas, sine æquitate bonitas non habetur. Virtutes semper conexæ sunt sibi. Virtutes, si separatæ fuerint, dilabuntur. Æquitas sine bonitate sævitia est, et justitia sine pietate crudelitas. Joseph ergo merito justus quia pius, pius quia justus. Denique dum pietatem cogitat, crudelitate caruit ; dum causam temperat, judicium custodivit ; dum vindictam differt, crimen evasit ; dum refugit accusare, fugit ipse sententiam. Æstuabat animus sanctus negotii novitate percussus : stabat sponsa prægnans, sed virgo ; stabat plena pignore, sed vacua non pudore ; stabat de conceptu sollicita, sed de integritate segura ; stabat vestita materno munere, sed non honore virginitatis exuta. Sponsus quid faceret ad ista ? Accusaret crimen ? sed erat ipse innocentiae testis. Culpam diceret ? sed ipse erat custos pudoris. Vrgueret adulterium ? sed erat ipse virginitatis adsertor. Quid faceret ad ista ? cogitat dimittere, quia non poterat vel foris prodere, uel intus quod evenerat continere. Cogitat dimittere, et dicit Deo totum, quia quod homini diceret non habebat.

2. Et nos, fratres, quotiens causa turbat, fallit species, facit color negotii interna nescire, declinemus judicium, subtrahamus vindictam, sententiam fugiamus, dicamus Deo totum, ne dum facile innocentum forte gestimus in pœnam, ipse nobis noxiam sententiam proferamus, dicente Domino : *In quo judicio judicaveritis, judicabitur de vobis.* Certe, si nos tacuerimus, clamabit Deus, respondebit angelus, qui Joseph, ne innocentiam desereret, sic prævenit :

3. *Joseph*, inquit, *fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam ; quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est. Pariet autem filium, et vocabis nomen ejus Jesum, ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Joseph, fili David.* Videtis, fratres, in

persona genus vocari ; videtis in uno totam prosapiam nuncupari ; videtis in Joseph seriem Davitici stemmatis jam citari. *Joseph, fili David*. Vicesima octava generatione natus, quomodo filius David dicitur, nisi quia generis aperitur archanum, fides promissionis impletur, superna conceptio, cælestis partus virginea jam signatur in carne ?

4. *Joseph, fili David*. Tali voce ad David prolata fuerat promissio Dei Patris : *Juravit Dominus David veritatem, et non frustrabitur eum : de fructu ventris tui ponam super sedem meam*. Quod factum quidem tale tali gloriatur in cantico : *Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis. De fructu ventris tui*. Bene *de fructu ventris tui*, bene de utero, quia cælestis Hospes, supernus Habitator, sic in uteri descendit hospitium, ut corporis claustra nesciret ; sic de habitaculo ventris exiit, ut virginalis janua non pateret, et impleretur illud, quod cantatur in Cantico canticorum : *Sponsa mea hortus clausus, fons signatus*.

5. *Joseph, fili David, noli timere*. Sponsæ causas sponsus ne timeat admonetur. Et vere pius animus dum compatitur, plus pavescit. *Joseph, fili David, noli timere*, ne qui de conscientia securus es, de sacramenti cognitione subcumbas. *Joseph, fili David, noli timere*. Quam vides, virtus est ista, non crimen. Hic non humanus lapsus est, sed est divinus illapsus. Hic præmium est, non reatus. Hic incrementum cæli est, non est corporis detrimentum. Hic non est proditio personæ, Judicis est secretum. Hic palma cognitoris est, non supplicii pœna. Hic hominis furtum non est, thesaurus est Dei. Hic non est mortis causa, sed vitæ. Et ideo *noli timere*, quia quæ vitam parturit, non meretur occidi.

6. *Joseph, fili David, noli timere Mariam conjugem tuam accipere*. Sponsam vocari conjugem Legis est hoc divinæ. Sicut ergo manente virginitate mater est, ita conjux pudore dicitur permanente. *Joseph, fili David, noli timere Mariam conjugem tuam accipere ; quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est*. Veniant, audiant, qui requirunt qui sit, quem Maria genuit. Quod in ea natum est, *de Spiritu Sancto est*. Veniant, audiant, qui Græco turbine Latinam nubilare nisi sunt puritatem ἀνθρωποτόκον, χριστοτόκον, ut θεοτόκον tollerent, blasphemantes. *Quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est. Et quod de Spiritu Sancto natum est, spiritus est*, quia *Deus spiritus est*. Quid ergo requiris, qui *de Spiritu Sancto natus est*, cum tibi, quia Deus est, Deus ipse respondeat, cum tibi Johannes increpet, qui dicit : *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum ? Et Verbum Deus caro factum est, et habitavit in nobis, et vidimus gloriam ejus*. Johannes vidit gloriam, respicit infidelis injuriam. *Quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est, et vidimus gloriam ejus*. Cujus ? ejus qui natus est de Spiritu Sancto, ejus qui *verbum caro factum est, et habitavit in nobis*.

7. *Quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est*. Virgo concipit, sed *de Spiritu*. Virgo parturit, sed eum, quem prædixit Esaias : *Virgo in utero accipiet, et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanubel, quod interpretatur Nobiscumdeus*. *Nobiscumdeus*, cum illis homo, et maledictus homo, qui spem suam ponit in hominem. Audiant, qui requirunt, qui est, qui natus est de Maria :

8. *Pariet filium*, inquit angelus, *et vocabunt nomen ejus Jesum*. Quare *Jesum* ? Apostolus dicat : *Vt in nomine Jesu omne genu flectetur, cælestium, terrestrium et infernorum. In nomine Jesu omne genu flectitur, cælestium, terrestrium et infernorum*, et tu qui sit Jesus dolosus cognitor nunc requiris ? *Omnis jam lingua confitetur, quia*

Dominus Jesus in gloria est Dei patris, et tu adhuc modo qui est Jesus nequiter perscrutaris. Audi adhuc qui sit Jesus :

9. *Paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum, ipse enim salvum faciet populum suum. Suum, non alterius salvum faciet. Vnde ? a peccatis eorum.* Esse Deum, qui peccata donat, si Christianis non credis, crede, infidelissime, vel Judæis dicentibus : *Cum sis homo, facis te Deum. Nemo potest peccata dimittere, nisi solus Deus.* Illi eum negabant Deum, qui eum peccata dimittere non credebant. Tu ab eo peccata dimitti credis, et Deum dubitas confiteri ? *Verbum caro factum est*, ut hominis caro promoveretur in gloriam Dei, non ut Deus in carnis verteretur injuriam, sicut dicit Apostolus : *Qui se iungit Domino, unus spiritus est.* Et quomodo non, quando se iungit Deus homini, unus est Deus ?

10. Humanæ leges intra triginta annos litigiosas omnes interimunt quæstiones, et Christus circa quingentos annos nativitatis suæ causas præstat, ortus sui lites patitur, status sui sustinet quæstiones ? Hæretice, desine judicare Judicem tuum, et adora in cælis Deum, quem Deum magus adoravit in terris.

Sermo CXLVI

De generatione Christi secundus

1. Quotiens transcurtis anni metis dies Dominicæ nativitatis adventat, et virginei partus fulgor orbe toto diffunditur flammeo corusco, pavoris, non voluntatis est quod tacemus. Quæ mens in ipso ortu divini Regis obicere se præsumat ? Solis radii cum erumpunt, visus hebetatur humanus ; radiante Deo, quomodo non totus animorum sauciat aspectus ? Reparatis ergo sensibus novi luminis post stuporem, et temperato jam nobis per carnem ipsius Divinitatis uisu, generationis Christi contemplemur arcana.

2. *Christi*, inquit Evangelista, *generatio sic erat.* Fratres, si volumus intelligere quæ dicuntur, divina verba modis non pensemus humanis ; seponendus est humanus sensus, ubi totum quod dicitur est divinum. Sic Christus quod nascitur, non est consuetudo, sed signum ; non est natura, sed virtus ; non ordo est, sed potestas ; et est cæleste miraculum, ratio non humana. Hic mundana scientia quid capiet ? Hic carnis intelligentia quid requiret ? *Christi*, inquit, *generatio sic erat.* Non dixit : sic facta est, sed : *sic erat*, quia Christi generatio erat apud Patrem, quando generabatur ex Matre. Quod erat, semper erat ; quod factum est, hoc reddebat. Erat Deus, reddebatur homo ; ex utero nos suscepit ille, qui nos plasmarat ex limo.

3. *Cum desponsata esset mater ejus Maria.* Suffecerat dixisse : *cum desponsata esset Maria.* Quid sibi vult sponsa mater ? Si mater, non sponsa ; si sponsa, non adhuc mater. *Cum desponsata esset Maria mater* : virginitate sponsa, fecunditate mater ; mater viri nescia, partus conscia. Aut quomodo non ante conceptum

mater, quæ post partum virgo, virgo mater ? aut genetrix quando non, quæ sæculorum generavit Auctorem ? Principium dedit rebus natura virgo, finem rebus adtulit natura vitiata. Sic rerum virgo mater, sic rerum semper noverca corruptio est. Est ergo muneris virginalis, ut regeneret per Deum virgo, quod per Deum virgo generavit. Deus et integritas est cæleste consortium ; virginitas juncta Christo copula est perfecta virtutis. Quod virgo concipit est honor spiritus, non onus est carnis ; quod parturit Virgo, secretum est Dei, non est mysterium conjugale ; quod nascitur Christus divinæ Majestatis est, non est imbecillitatis humanæ ; et est gloria Deitatis tota, ubi nulla carnis sentitur injuria.

4. *Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent inuenta est in utero habens de Spiritu Sancto.* Quid est quod ad sponsam et non ad liberam cælestis innocentiae destinatur arcanum ? Quid est quod sic zelo sponsi sponsæ periculum comparatur ? Quid est quod virtus tanta putatur crimen, salus tota discrimen ? Quid est quod inter innocentes taliter laborat pudor, verecundia subcumbit, fatigatur castitas, sauciatur fides, exstat accusatio, urget causa, facultas tota excusationis aufertur ? Quis excusat sponsam, quam conceptus accusat ? aut quid proficiet defensor externus, quando facti testis internus adsistit ? Quid tenemus, fratres ? Non apices, non litteræ, non syllabæ, non verbum, non nomina, non personæ in Evangelio divinis vacua sunt figuris.

5. Sponsa quæritur, ut jam tunc Ecclesia Christi sponsa signetur, juxta illud Oseæ prophetæ : *sponsabo te mihi in judicio et justitia ; sponsabo te mihi in misericordia et miserationibus, et desponsabo te mihi in fide.* Hinc Johannes ait : *Qui habet sponsam, sponsus est.* Et beatus Paulus : *Sponsavi vos uni viro, virginem castam exhibere vos Christo.* Vere sponsa, quæ virginali partu novam Christi regnitet infantiam.

6. Procuratur Joseph sponsus, ut iste in illo Joseph Christi passionis impleat figuram. Joseph infamatur a fratribus, Christus falsis testibus accusatur. Joseph prophetalibus somniis incurrit zelum, Christus propheticis visionibus suscepit invidiam. Joseph missus in lacum mortis vivus emergit a lacu, Christus mortis sepulchro datus vivus remeat a sepulchro. Joseph venundatus est, pretio taxatus est Christus. Joseph transducitur in Ægyptum, ad Ægyptum fugatur Christus. Joseph esurientibus populis panis copiam subministrat, Christus cæli pane manentes orbe toto exsaturat nationes. Sic lucet quod Joseph iste cælestis sponsi typum prætulit, portaverit imaginem, ambulaverit in figuram.

7. Maria mater vocatur ; et quando non Maria mater ? *Congregationes, inquit, aquarum vocavit maria.* Nonne hæc exeuntem de Ægypto populum concepit uno utero, ut emergeret cælestis in novam creaturam renata progenies ? Juxta illud Apostoli : *Patres in mari baptizati sunt.* Et ut semper Maria humanæ prævia sit salutis, populum, quem unda genetrix misit in lucem, ipsa divino præcessit in cantico. *Maria, inquit, soror Aaron, sumens tympanum in manu sua dixit : Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est.* Nomen hoc prophetiæ germanum, hoc renascentibus salutare, hoc virginitatis insigne, hoc pudicitiae decus, hoc indicium castitatis, hoc Dei sacrificium, hoc hospitalitatis virtus, hoc collegium sanctitatis. Merito ergo, merito Christi nomen est hoc maternum.

8. Diximus quare mater sponsa, quare Joseph sponsus, quare Mariæ maternum nomen, ut totum circa ortum Christi fuisse mysticum panderemus. Nunc quare sponsa quæsitæ sit ad partum Christi aliis pandamus ex causis.

Prædixerat Esaias et virgo parere Deum cæli, Regem terræ, orbis Dominum, Reparatorem mundi, Mortificatorem mortis, Redditorem vitæ, perpetuitatis Auctorem. Hoc quam esset mundanis triste, terribile regibus, pavendum Judæis, ipse Dominicæ nativitatis probavit eventus. Namque ubi natum Christum nuntiantibus magis audivit Judæa, Herodes didicit, mox prodere Judæi, Herodes occidere molitus est Christum, et dum successorem sibi timent, omnium perdere conati sunt Salvatorem. Denique quia invenire nequierunt, delent patriam, lac miscent sanguini, coævus ejus parricidalis furore collidunt, laniant innocentia socios, quia culpæ participes invenire non poterant, quos punirent. Et si jam nato Christo hæc faciunt, concepto Christo tanta feritas quid fecisset? Hinc est quod providetur sponsus, providetur maritalis species, ut celet miraculum, ut tegat signum, ut velet Virginis partum, ut crimini non det locum, ut furentis insidias sic eludat. Christus quamvis morti deditus, si in utero fuisset extinctus, mors præceps, quod nostræ saluti venerat, abstulisset.

9. Et quia locus iste multa nobis conferre poterit, si dicatur, prælibasse nos hodie, fratres, Dominicum sufficiat sacramentum.

Sermo CXLVII

De generatione Christi tertius

1. Dominum Christum, fratres, quæ res fecerit terreni corporis inire commercium, intrare humanæ carnis angustias, habitare virginalis uteri mansionem, quia antehac audire cœpimus, hodie plenius audiamus. Vos mihi vita, vos mihi salus, vos gloria mea, et ideo non patior nescire vos, quod Deus mihi dederit scire.

2. Deum scivit angelus, audivit homo, sensit mundus, vidit nemo, probante Evangelista cum dicit: *Deum nemo vidit umquam*. Ergo Deum, quem sciebat, agnoscebat, sentiebat, quia videre non poterat creatura, ferebat servitute dura, triste exhibebat obsequium pro invisibili Majestate. Obsederat pavor omnia, timor solverat universa, cuncta concusserat terror. In cælo divinus splendor prostraverat angelos, in terra tonitrua et fulmina mortalium corda quassabant. Sic nimius pavor amorem Dominantis exclusit, angelos fugavit ad terras, hominem traxit ad idola, mundum vanis erroribus occupavit, fecit omnes

Creatorem fugere, colere creaturas. Amare non potest, qui satis timet. Hinc est quod mundus perire maluit quam timere. Pavore mors ipsa levior.

3. Denique Cain, ubi parricidali cœpit terrore vexari, mortem petit, requiem credidit, si periret. Et quid dicam Cain ? Helias ille, ubi sensit toto se timore aspergi, repetebat quam fugerat mortem, melius existimans morti subcumbere quam timori. Petrus quoque Dominicæ virtutis timore turbatus, Christum ut a se discederet supplicabat. *Discede*, inquit, *a me, quia homo peccator sum*. Hoc dicebat, quia quicquid erat amoris, fidei, pondus pavoris extinxerat. Sic timor, nisi amore fuerit temperatus, quamvis devotam, servitutem efficit contumacem.

4. Videns ergo Deus mundum labefactari timore continuo, agit, ut cum amore revocet, invitet gratia, caritate teneat, constringat affectu. Hinc est quod inveteratam malis terram abluit ulciscente diluvio, et Noe novi sæculi vocat parentem, blando sermone compellat, dat familiarem fiduciam, pie de præsentibus instruit, consolatur per gratiam de futuris, et jam non jussis, sed participato labore una in arca claudit totius sæculi partum, ut societatis amor timorem servitutis auferret, et servaretur amore communi, quod fuerat communi labore salvatum. Hinc est quod Abraham vocat de gentibus, auget nomine, patrem fidei facit, comitatur viam, inter externos servat, ditat rebus, honorat triumphis, promissis oppignerat, eripit injuriis, hospitalitate blanditur, mirificat germine desperato, ut tot repletus bonis, tanta divinæ illectus dulcedine caritatis, Deum diligere disceret, non timere ; amando colere, non pavendo. Hinc est quod Jacob fugientem solatur in somnis, redeuntem pio certamine provocat, luctatoris constringit amplexu, ut amaret parem certaminis, non timeret.

5. Hinc est quod Moysen patria voce vocat, paterna adloquitur caritate, ut sit integritatis suæ liberator invitatur. Et quid plura ? Deum facit—*Dedi te in Deum Pharaonis*—Deum facit, munit signis, armat virtutibus, jussis bella expugnat milite ipso mundo, vincere tribuit, præceptis triumphare concedit, atque omnes virtutum coronas ad amicitiam suam promovet, cælestis regni præstat esse participem, et ut ipse sit legis lator indulget ; totum tamen ut amaret accepit. Denique tantum esset Dei amore succensus, ut et ipse ardentem diligeret, et alios ut diligerent sic moneret : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota virtute tua*. Quicquid est cordis, quicquid mentis, quicquid virtutis humanæ ita Dei amore voluit possideri, ut hominis mundanus non haberet quid violaret adfectus.

6. Sed per hæc, quæ memoravimus, ubi humana corda flamma divinæ caritatis accendit, et humanis sensibus amoris Dei tota se fudit ebrietas, saucia mente cœperunt Deum carnalibus velle oculis intueri. Deum, quem mundus non capit angustus, quomodo capere poterat humanus aspectus ? Quid velit, quid debeat, quid possit, non respicit vis amoris. Amor ignorat iudicium, ratione caret, modum nescit ; amor non accipit de impossibilitate solacium, non recipit de difficultate remedium. Amor, nisi desiderata pervaserit, necat amantem. Et ideo vadit quo ducitur, non quo debeat. Amor parit desiderium, desiderium gliscit ardorem, ardor ad inconcessa pertendit. Et quid plura ? Amor quod amat non potest non videre.

7. Hinc est quod omnes sancti omnia quæ meruerunt parva duxerunt, si Dominum non viderent. Et revera, fratres, quomodo pro beneficiis reddet obsequium, si beneficiorum non videat largitorem ? aut quomodo credit a Deo se amari, cujus non meretur aspectum ? Hinc est quod amor, qui cupit videre Deum, et si non habet iudicium, habet tamen studium pietatis. Hinc est quod Moyses audet dicere : *Si inveni gratiam coram te, ostende mihi faciem tuam*. Hinc est quod Helias dicit : *Ostende mihi faciem tuam*. Denique et ipsi Gentiles ob hoc simulacra finxerunt, ut in ipsis erroribus oculis cernerent quod colebant.

8. Sciens ergo Deus visendi se desiderio cruciari lassarique mortales, unde se visibilem faceret, hoc elegit, quod esset et terrenis magnum, et minimum non supernis. Nam quod in terra a Deo sibi simile factum est, in cælo non poterat honorificum non haberi. *Faciamus*, inquit, *hominem ad imaginem et similitudinem nostram*. Perfecta devotio hoc debet imagini, quod debet et regi. Si de cælo sumpsisset angelum, nihilo minus invisibilis haberetur. Sed de terra minus homine et Divinitatis esset injuria, et deiecisset hominem, non levasset. Nemo ergo, carissimi, Dei credat injuriam, si Deus ad homines per hominem venit, et adsumpsit ex nobis, ubi videretur a nobis.

Sermo CXLVIII

De Nativitate Christi tertius

1. Hodie, fratres, hesternum debemus redhibere sermonem, hodie Dominicæ nativitatis lætitiā debemus iterare. Quando concipit virgo, virgo parit, manet virgo, non est consuetudo, sed signum ; non est ratio, sed virtus ; Auctor est, non natura ; non est commune, sed solum ; divinum est, non humanum. Cesset ergo inanis philosophiæ labor. Nasci Christum non fuit necessitas, sed potestas ; fuit honor, injuria non fuit ; *sacramentum pietatis* fuit, Deitatis non fuit detrimentum ; fuit reparatio salutis humanæ, imminutio substantiæ non fuit hoc divinæ. Qui tangendo ex intacto limo fecit hominem, nascendo ipse hominem de corpore fecit intacto. Manus, quæ in nostrum plasma lutum dignanter adsumpsit, ad reparationem nostram dignanter adsumpsit et carnem. Ergo quod Creator in creatura sua, quod Deus invenitur in carne, creaturæ honor est, non est Creatoris injuria.

2. Sed hoc contumeliā credit, qui credit lutum pretiosius esse quam carnem. Fortasse pœnitet de luti injuria in honorem carnis, in hominis gloriam se mutatum ? Homo, quare tibi tam vilis es, qui tam pretiosus es Deo ? Quare sic honoratus a Deo teipsum taliter inhonoras ? Quare quæris unde factus sis, et ad quod factus sis non requiris ? Nonne tota ista, quam vides, tibi facta est mundi domus ? Tibi infusa lux circumfusas removet tenebras. Tibi est temperata nox, tibi dimensus est dies. Tibi cælum solis, lunæ, stellarum vario fulgore radiatum est. Tibi terra floribus, nemoribus, fructibus est depicta. Tibi creata est in aere, in campis, in aqua spatiosa concinnans mirabilis animantium multitudo, ne gaudium novi sæculi tristis solitudo confunderet. Hinc est quod

fecit te esse de terra, ut esses tu Dominus terrenorum, et esses ipsis in ipsius substantiæ communione communis. Nec tamen te terrenum terrestribus sic æquavit, ut non etiam cælestibus animatum te cælitus exæquaret, et esset tibi cum Deo ratio communis, corpus commune cum jumentis. Dedit tibi animam de cælo, dedit tibi corpus a terra, ut in te nexa cæli terræque concordia servaretur. Adhuc tamen quid adiciat ad honorem tuum tuus Creator excogitat : in te imaginem suam ponit, ut terris invisibilem Conditozem visibilis imago præsentem poneret essetque terrenus ; dedit tibi vices suas, ut non fraudaretur Domini vicaria mundi tam larga possessio.

3. Et si ista ita sunt, quare modo putatur injuria, quando Deus, quod per se fecit, mire in se clementer exceptit, et in hominem se vere videri voluit, in quo ante imaginario voluit se videri, deditque ut proprietas esset ipse, qui ante ut similitudo esset acceperat ? Concepit virgo, virgo peperit : non te conceptus turbet, partus te non confundat auditus, quando virginitas quicquid est humani pudoris excusat. Aut quæ tibi verecundiæ læsio, ubi init Deitas cum amica sibi semper integritate consortium, ubi est interpret angelus, fides pronuba, dispositio castitas, Dominatio virtus, judex conscientia, causa Deus, conceptus integritas, virginitas partus, virgo mater ? Nemo ergo judicet humano modo quod divino geritur sacramento, nemo mysterium cæleste discutiat ratione humana, nemo ex usu tractet novitatis arcanum, nemo quod singulare est metiatur exemplo, nemo contumeliam de pietate componat, nemo periculum subeat de salute.

4. Certe qui scire desiderat altiora, recurat ad legem, per legem legis scientiam quærat, auctoris factum auctoritate cognoscat auctoris. Lex refert quod Deus hominem perpetuam creavit ad vitam, quod homini terram jussit proferre fructus spontanea servitute, quod bestias, pecudes, armenta humanæ jussit potestati subjacere, non arti, ut homo laboris nescius, doloris ignarus, beatus beatas delicias possideret. Sed omnia hæc, ne haberet homo, angelus, qui inter primos habebatur, invidit, maluitque in diabolum commutari, ne hominem plenum gloria sic videret. Denique hoc livore succensus, adgreditur dolis feminam, virginemque ut vetitum degustaret inducit. Inducta virgo inducit virginem mox maritum, dejecit vitæ statum mortis cibum, peccati pabulum dum ministrat, et ipsa fit totius materia ruinæ, quæ facta fuerat ad solacium singulare. Hinc peccatum primum, hinc origo mortis, hinc labor, hinc dolor, hinc gemitus, hinc amara nostræ vitæ conditio servitutis. Namque homo, ante Dominus omnium, in omnium dejectus est servitute, et timet omnes, qui timebatur ab omnibus, et vix arte valet, qui potestate regnabat.

5. Hinc est, fratres, hinc est quod Christi talis est ordo nascentis : ad virginem diabolus venerat, venit angelus ad Mariam, ut quod malus dejecerat angelus, bonus angelus adlevaret. Perfidiā suasit ille, hic fidem ; suasori credit illa, ista credit Auctori. Nascitur Christus, ut nascendo corruptam redintegraret naturam. Infantiam suscepit ille, patitur nutrimenta, percurrit ætates, ut unam, perfectam, manentem, quam ipse fecerat, instauraret ætatem. Portat hominem, ne jam cadere homo possit. Quem terrenum fecerat, fecit esse cælestem. Animatum humano spiritu, spiritum vivificat in divinum, et sic eum totum tollit in Deum, ut in eo quod peccati, quod mortis, quod laboris, quod doloris, quod terræ est, nil relinquat.

Sermo CXLIX (*vide ad finem inter spuria*)

Sermo CL

De fuga Domini in Ægyptum

1. Si conceptum Virginis, Virginis partum sermo non aperit, sensus non recipit, non capit mens humana, Deum fugisse ut hominem quis loquatur? *Apparuit, inquit, angelus Domini in somnis Joseph dicens: Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum.* Si pietatis esse diximus quod natus est Christus, quod fugisse legitur quid dicemus? Forte sicut natum diximus ut repararet naturam, dicamus ut fugaces revocaret aufugit. Et revera, si ut revocet errantem ovem in montibus, ipse errat, quomodo ipse non fugit, fugientes populos ut reducat?

2. *Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum.* Quid est quod sic cælestis causa tractatur, ut humanus se confundat auditus, lassetur animus, laboret intelligentia, sensus hebetetur, fides nutet, spes titubet, credulitas ipsa subcumbat? *Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum.* Persequente homine Deus fugit, sæviante terra cælum trepidat, volitante pulvere turbantur angeli, et pavor Patris Filio fugiente monstratur.

3. *Accipe puerum et matrem ejus, et uade in Ægyptum.* David persequente Saul ad Judæam confugit, recepit vicina; domus unius viduæ Heliam sufficit ad latebras: Christo fugienti locus deest, provincia deficit, non subvenit patria. Dum migrat, non vicinæ gentes, non finitimæ, sufficiunt regiones, sed Ægypti tristem locum, extorrem habitum, lingua, moribus, barbarum procuratur exilium.

4. *Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum.* Si rerum Refugium fugit, Auxilium latescit omnium, si formidat Fortitudo cunctorum, si se universorum Defensio non defensat, quare humana notatur fuga, arguitur trepidatio, formido culpatur? Quare vocatur in crimen Petrus, qui timet et negat; Johannes, qui expavescit et fugit; discipuli omnes, quia deserunt per pavorem?

5. Et ista, fratres, esto facta sunt: quare litteris mandantur, quare referuntur in libris, quare recitantur sæculis, quare cottidianis lectionibus innotescunt, quare omnes panduntur in gentes? Numquid ut divinum timorem lingua, locus, ætas, tempus, universa cognoscant? Sicut enim cum virtutes leguntur, animos erigunt ad profectum, ita deponunt animos, cum recitantur infirma. Quid sibi vult ergo Evangelista, quod hæc scribit ad memoriam sempiternam? Devoti militis est regis sui tacere fugam, referre constantiam, virtutes loqui, timores silere, aperire fortia, infirma reticere, adversa delere, prædicare victorias, quo et hostium frangere ausus possit, et sociorum excitare virtutem. Evangelista ergo referendo talia videtur excitasse hæreticorum latratus et defensionem fidelibus sustulisse.

6. *Tolle, ait, puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum.* Mandatur fuga, non profectio ; imponitur necessitas, non voluntas ; indicit angelus latentem peregrinationem, non liberum commeatum, ut via, quæ est per se molesta semper, esset molestior per timorem. Ergo ob quam causam hæc nobis scripta sunt, jam tempus est ut quæramus.

7. *Tolle puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum.* Bellicosus quod in bello fugit, artis est, non timoris. Deus quando fugit hominem, sacramenti est, non pavoris. Potens quando se subducit infirmo, insequentem non pavet, sed foris producit. Vult enim in aperto vincere, qui publicam referre cupit ex hoste victoriam. Occultum se non patitur inire conflictum, qui mandare suum sæculis vult triumphum. Secreta victoria, latens virtus, exemplum posteris non relinquunt.

8. Hinc est quod Christus fugit, ut cedat tempori, non Herodi. Neque enim mortem fugit, qui venerat de hoste reportare victoriam ; neque humanas insidias expavescit, qui totas venerat diabolicæ fraudis aperire versutias ; neque tunc timuit, quando infans et secundum hominem timere nescivit, et secundum Deum potuit non timere. Christus, fratres, si mactatus in illo grege lactantium tunc fuisset, mors ei casus fuerat, non voluntas ; non virtus fuerat, sed egestas ; necessitas fuerat, non potestas ; et innocentiae fuisset præmium, Majestatis gloria non fuisset. Certe ubi esset quod a Deo dictum est : *Non occides agnum in lacte matris suæ ?*

9. *Futurum est, inquit, ut Herodes quærat puerum.* Herodes quærebat, sed quærebat diabolus per Herodem, qui videbat sibi magos, quos habebat in erroribus suis principes, aufugisse. Christus, si vinctus pannis, si sub matris uberibus occupatus, si tacens lingua, si latens opera, si gressu nullus, diaboli signiferos, hoc est, magos in duces suos fidelissimos commutavit, perfectæ ætatis Christus quid posset facere diabolus jam videbat ; et ideo immittebat Judæos, instigabat Herodem, ut Christi suspectam sibi præveniret infantiam, ut futura virtutis ejus anticiparet insignia, ut peremptorium sibi, nobis victoriosissimum vexillum Crucis callidus machinator auferret. Sentiebat diabolus, sentiebat quod Christus doctrinis, virtutibus vitam mox repararet et mundum totum, qui adhuc vagiens, ipsum quod erat mundani verticis occuparat, juxta illud Prophetæ : *Præquam sciat puer vocare patrem aut matrem, accipiet virtutem Damasci et spolia Samariæ* ; et ut ipsi probant Judæi, cum dicunt : *Videtur quia totus mundus post ipsum vadit.*

10. Christus se in carne venturum, ascensurum per ætatum gradus, annuntiaturum gloriam cælestis regni, prædicaturum fidei doctrinam, et imperio verbi solo fugaturum dæmones, daturum cæcis visum, clodis cursum, mutis verbum, auditum surdis, peccatoribus remissionem, mortuis vitam, per Legem promiserat et Prophetas. Vnde hoc Christus impleturus vir, infans mortem distulit, non fugit.

11. Denique fuga ejus non de periculi metu, sed de prophetiæ venisse mysterio, Evangelista adserit sic dicendo : *Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum.* Et post : *ut impleretur quod scriptum est : Ex Ægypto vocavi Filium meum.* Christus ergo fugit, ut staret Legis veritas, Prophetiæ fides, Psalterii testimonium, dicente ipso Domino : *Necesse erat impleri quæ scripta sunt in Lege et Prophetis et Psalmis de me.* Christus fugit nobis, non sibi ; Christus fugit, ut

dispensata temporibus sacramenta servaret. Christus fugit, ut futuris virtutibus et perfidis materiam tolleret excusandi, et credituris fidei documenta permonstraret. Et ad summam Christus fugit, ut nobis fugiendi fiduciam largiretur, quia in persecutione melius est fugere quam negare. Denique Petrus, quia fugere noluit, abnegavit ; Johannes, ne abnegaret, aufugit.

Sermo CLI

De eodem secundus

1. Hodierna lectio movit corda, concussit viscera, stupere fecit auditum. *Ecce*, inquit, *angelus Domini apparuit Joseph in somnis dicens : Surge, accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum*. Cui nascenti virginitas non resistit, non obviat ratio, non contradicit natura, potestas quæ, quæ vis, quod discrimen prævaleret, ut compelleret ad fugam ? *Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum*. Reverentius diceret : Vade in Ægyptum, ut esset profectio, non fuga ; voluntas, non necessitas ; judicium, non metus ; humanum saltem, si non divinum. At nunc mandatur fuga, mandatur cælitus, mandatur per angelum, ut videatur cælum timor ante tenuisse quam terram.

2. *Accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum*. In Ægyptum fuge, a tuis ad extraneos, ad sacrilegos a sanctis, a templo tuo ad dæmonum fana, ad idolorum patriam a regione sanctorum. Sic Judææ non sufficit latitudo, sic angustatur sæculi diffusa possessio, non capit secretum, templi, sacerdotalis turba non sufficit, non abscondit numerositas investigabilis cognatorum, ut ad Deitatis latebras profana Ægyptus conducatur. Sic res urget, sic non vacat intueri verecundiam virginis, laborem matris, sexus pudorem, periculum Joseph, longinquitatis angorem, exitium totius domus, et quod his durius, Judæos peregrinatos in gentibus, quibus nec ipsis est communio, immo est profundum Legis transgressionem naufragium.

3. O quam durum ! Peregrinatio dura et inter cives fratresque. Sapit quid sit sua domus, qui sentit alienam. Et ubi est illud : *Domine, refugium factus es nobis*, et : *Deus noster refugium et virtus* ? Si Refugium fugit, si timet Virtus, si Præsidium migrat, quæ uita, quæ spes, quæ securitas, quod munimen ? Heliæ contra insidias liberi regis una vidua sufficit ; Christo contra Herodis captivi minas Judæa tota non sufficit. Helias missos ad se cælesti igne consumit ; Christus sola fuga fit salvus. Hucusque fugæ Christi querimonias exaggerasse sufficiat.

4. Fratres, quod fugit Christus fuit mysterii, non timoris ; creaturæ fuit liberatio, non periculum Creatoris ; divinæ virtutis fuit, non fuit fragilitatis humanæ ; non fuit propter Auctoris mortem, sed fuit propter sæculi vitam. Nam qui mori venerat, quare fugeret mortem ? Christus totam causam nostræ salutis occideret, si se parvulum permisisset occidi. Christus venerat, ut quod præceptis docuerat, firmaret exemplis, et ipse faceret quæ facienda mandaverat, et visu probaret possibilia, quæ impossibilia videbantur auditu. Venerat signis

mundo notitiam suæ Deitatis infundere, et humani generis ignorantiae ignorationes auferre. Venerat pigra mortalium corda ad fidem virtutibus excitare. Venerat diabolum publico superare conflictu, ut ab hominibus et divino vinceretur jussu, et humano prosterneretur exemplo. Venerat præsentiae suæ promissa persolvere, ut quibus scire se dederat, concederet se videre. Vt veniret Judæus venerat de contemptu Legis. Venerat introducere ad fidem Gentes. Venerat adlegere Apostolos doctores orbis, eosque cælestibus implere doctrinis, munire virtutibus, armare signis, ut signis edomarent feros, sanarent virtutibus infirmos, doctrinis indociles edocerent. Et ad summam venerat mortem perdere moriendo, penetrando inferna dissolvere, resurgendo sepulchra reserare, ascendendo ad cælos cælestibus donare terrenos. Omnia hæc utique perissent nobis, si Christus, cum esset in cunabulis, non fugisset.

5. Sed, auditor, dicas : Cum posset aliter, quare tantis, quare talibus se submisit injuriis ? Quare ? primum quia neque sine homine poterat salvari homo, neque sine humanis injuriis injuriæ humanæ poterant amputari. Causam suam facit, qui alterius vult cavere. Qui non compatitur, amputare non potest passiones. Christus nos in se suscepit, ut se daret nobis ; pertulit passiones nostras, ut nostras tolleret passiones.

6. Hinc est quod Christus fugit, ut nostras fugas in persecutionibus temperaret. Martyr comprehensus debet tenere constantiam, non comprehensus debet fugere persequentem, ut persecutori indulgeat resipiscendi tempus, et sibi tempus non auferat supplicandi, dicente Domino : *Si vos persecuti fuerint in hac civitate, fugite in aliam*. Persecutorem qui provocat, facit ; corrigit, qui declinat. Fugere debemus ergo, provocare non debemus, si salvari persecutores nostros volumus, pro quibus præceptum est nos orare : *Orate*, inquit, *pro persequentibus vos*. Orandum est, fugiendum est, ut et ille, qui per ignorantiam furit, sanetur ; et ille, qui patitur, de patientia palmam subeat, non subeat de temeritate discrimen. Fratres, si Saulum martyres non fugissent, Paulum martyrem non fecissent. Hoc faciendum docuit Christus, hoc nobis reliquit exemplum, ut fugiente Domino fugere indignum non putet servus.

7. Et alia est causa quid fugit Christus, quod infans tempus suæ distulit passionis, quod crucem supra trigesimum annum vitæ corporalis ascendit, ut qui ad vitam perfectum hominem fecerat, perfectam repararet in vitam ; et qualem terris dederat, talem redderet cælo.

8. Et quod ad Ægyptum fugit, aliam procedit ad causam : fugit ad Ægyptum, ut perfidiam Judæorum per fidem gentium castigaret, nam Dominum suum, quem Judæa fugarat, Ægyptus obsequenter excepit, ut Ecclesiam Synagogæ, Judæis Gentes anteponendas in fide suam panderet in figuram.

Sermo CLII

De Herode et infantibus

1. Zelus quo tendat, quo prosiliat livor, invidia quo feratur, Herodiana hodie patefecit immanitas, quæ dum temporalis regni æmulatur angustias, æterni Regis ortum molitur extinguere, sicut ait Evangelista : *Tunc Herodes, inquit, videns quia illusus est a magis, misit in Bethleem, et occidi iussit omnes pueros, qui erant in ea et in omnibus ejus finibus.*

2. *Videns quia illusus est a magis.* Dolet impietas se illusam, dilatans se crudelitas furit, fremit dolositas se deceptam, et in se fraus reversa colliditur. Herodes stridet, cadens ipse in laqueum, quem tetendit. Hinc iniquitatem, quam condiderat, evaginat ; de fide perfidiæ sumit arma ; terreno quærit furore quem natum cælitus credidit. Ad sinus matrum militum cogit castra, inter ubera arcem pietatis oppugnat, in teneris uberibus ferrum durat, lac fundit ante quam sanguinem, dat ante mortem sentire quam vitam, tenebras ingerit intrantibus lucem.

3. Sic agit magister mali, minister doli, iræ artifex, inventor sceleris, impietatis auctor, pietatis prædo, inimicus innocentiae, hostis naturæ, suis pejor, pessimus sibi, quem Christus non ut evaderet, sed ne videret, aufugit. In altum tendens cadit alte, cælum pulsans intrat profundum. In se vadit, qui vadit in Deum ; se occidit, qui vitam conatur occidere, quia capere non potest perditio salutem.

4. O ambitio quam cæca semper ! O quam semper præsumptio pessima ! O quam perdit concessa, qui inconcessa captatur ! Herodes obsidens terrenum regnum, impugnat cæleste ; terrenis inhians, inruit in divina, ipsamque pietatem tota impietate sectatur. Audierat natum regem ; quæsierat ubi, quando, unde, et ad quid aut qualiter non quæsivit, quia apud illum peccandi timor, amor innocentiae non manebat. Destinatus ad scelus, ad piaculum promptus, paratus ad crimen, causas innocentiae non requirit. Jus abrogat, confundit fas nefasque cui nequitia est sodalis, cui odiosa est æquitas, iniquitas est amica ; qui cædibus vivit, qui se munit sanguine, qui crudelitatibus hebetat ; cui de timore stat totum, de amore nil constat.

5. Herodes tunc cæcus sic Christum gladiis quærit, investigat cruore, crudelitate rimatur. Successorem timens incessit auctorem ; peremit innocentes volens nequitiam deperire. Rector populi, morum custos, disciplinæ censor, justitiæ indago, æquitatis defensor, servator innocentiae, ampliatur populi, innocentis causam tacet, crimen unius nati natorum vertit in pœnam, Auctoris ortum orientium mandat occasum, negotium salvantis salvandorum jubet esse discrimen. Judex audientes vocat, interrogat loquentes, negantes arguit, urget reos, percellit socios, conscios carpit, adducit complices, sententiæ dat detectos.

6. Infantes quid ? Quorum lingua tacuit, oculi nil viderunt, nil audierunt aures, manus nil fecerunt, et quibus actus nullus est, unde culpam ? Subierunt mortem, qui vere vivere nescierunt. Non tempus adfuit, non excusavit ætas, silentium non defendit, quibus apud Herodem solum quod nati sunt, hoc fuit crimen. Et revera, quomodo non redderent naturæ creditum, a quibus causa exigebatur Auctoris ? Infelix homo, qui sibi ad accusationem paravit omnia, ad

excusandum speciem non reliquit, sed totum paravit ad pœnam ! quis excusabit quem pulsat innocentia, infantia impetit, lac ut sanguis accusat ? Hoc Herodem.

7. Quid Christus ? Futurorum præscius, conscius secretorum, cogitationum iudex, mentium perscrutator, quare deseruit quos sciebat quærendos esse propter se, propter se noverat occidendos ? Natus Rex, et Rex cælestis, quare neglexit milites innocentiae suae ? Coætaneum sibi quare contempsit exercitum ? Quare cunabulis suis deputatas excubias sic reliquit, ut regem solum quæsiturus hostis totum crassaretur in militem ? Fratres, Christus non despexit suos milites, sed pervexit, quibus dedit ante triumphare quam vivere, quos fecit capere sine concertatione victoriam, quos donavit coronis ante quam membris, quos voluit virtutibus vitia præterire, ante cælum possidere quam terram, nec ante humanis inseri quam divinis. Præmisit ergo Christus suos milites, non amisit ; recepit suas acies, non reliquit.

8. Beatos quos martyrio natos vidimus esse, non sæculo ! Beati qui labores in requiem, in refrigerium dolores, mœrores in gaudium commutarunt ! Vivunt, vivunt, quia vere vivunt qui pro Christo merentur occidi. Beati ventres, qui portaverunt tales ! Beata ubera, quæ se talibus infuderunt ! Beata lacrimæ, quæ pro talibus fusæ flentibus gratiam baptismatis contulerunt. Nam diverso modo, dono uno, in lacrimis suis matres et sui filii suo sanguine baptizantur. In martyrio filiorum passæ sunt matres, nam gladius filiorum pertransiens membra ad matrum corda pervenit. Et necesse est, ut sint præmii consortes, quæ fuerunt sociæ passionis. Adridebat parvulus occissori, gladio vocabatur infantulus, nutricis loco adtendebat lactans percussoris horrorem, nescia lucis ætas moritura gaudebat. Infans filius omnem hominem non hostem respicit, sed parentem. Matres, matres tulerunt quicquid et angoris est et doloris ; et ideo non carebunt martyrii gaudio, martyrii lacrimas quæ fuderunt.

9. Hoc loco adtendat auditor ; adtendat, ut intellegat martyrium non constare per meritum, sed venire per gratiam. In parvulis quæ uoluntas, quod arbitrium, ubi captiva fuit et ipsa natura ? De martyrio ergo demus totum Deo, nil nobis. Vincere diabolum, corpus tradere, contemnere viscera, tormenta expendere, lassare tortorem, capere de injuriis gloriam, de morte vitam, non est virtutis humanæ, muneris est divini. Ad martyrium qui sua virtute currit, non pervenit ad coronam.

Sermo CLIII

De eodem secundus

1. Fratres, humani sensus non est virginæ partus aperire mysterium. Quod natura non habet, Auctoris est, non naturæ; est opus superni Spiritus, quod sentire non potest caro. Vbi non est humanitatis indicium, ibi Deitatis est signum, dicente Propheta : *Ipse Dominus dabit vobis signum : ecce virgo in utero accipiet*. Vbi nil est terreni usus, est ibi cælestis ordinis totum. Quod de mundo non est, mundano intellectui non potest subjacere. Conceptus qui virginem servat, partus virginem qui relinquit, divinum est quod generat, non humanum. Deus graditur ubi vestigium nullatenus humani transitus invenitur; consuetudo deficit, miracula cum geruntur. Consuetudines non respiciunt signa, singularitas non admittit exemplum, sicut hodierna pandit lectio, quæ divina narrat prælia parvulorum.

2. Coorta regi cohors regi suo magis præmori quam commori tota gestiit. Christo dicati milites cœperunt ante militare quam vivere, ante pugnare quam ludere, fundere ante sanguinem quam lactis ubera perpotare. Ardentes animæ moras corporis non tulerunt : e gremio ad furentes hostium cuneos pervolantes anticipant virtutibus blandimenta, vulneribus oscula, unguenta ferro, ut cælum possint ante inhabitare quam terra, præmia spiritus ante portare quam carnem, ante referre triumphos Deo quam perferre hominum nutrimenta. Vere, vere, fratres, isti sunt gratiæ martyres : confitentur tacentes, nescientes pugnant, vincunt inscii, moriuntur inconsci, ignari tollunt palmas, coronas rapiunt ignorantes. Ergo sicut virginitas corruptionis nescia tulit honorem matris, sic infantia passionis ignara martyrii palmas rapuit et coronas.

3. Sed quid dicimus, quod Rex ipse, qui stare debuit, fugit solus, et fugit monente Patre? fugere istud est amoris intimi, non est timoris ignaviæ. Si stetisset Christus, haberet eos Synagoga filios, hos Ecclesia martyres non haberet.

Sermo CLIV

De natale sancti Stephani

1. Sicut Dominum prædiorum semper liminibus adfixi tituli proloquuntur, ita nomina ipsa sæpe Sanctorum merita indicant, testantur insignia. Sic Abraham quod fide credidit nominis adjectione monstravit, quando ex Abram Abraham divinitus nuncupatur, ut dilatandus genere, nomine ante dilataretur, dicente Domino : *Jam non vocaberis Abram, sed Abraham vocabitur nomen tuum, quia patrem multarum gentium posui te ante Deum*. Sic conjux sancta ejus, cum de stereli fit fecunda, ex Sarai vocitata est Sarra, ut et ipsa ante crescat nomine, quam crescat pignore; et quia permittente Domino risum edidit, si vetula conciperet exarata jam rugis, si pareret etiam desperata fecunditas, si sterelitas jam penes senectutis extrema, risum mox quod genuit nuncupavit, et hoc aptavit in

nomine, quod sensu passa est, cum rideret : *Et uocavit nomen ejus Isaac*, quod interpretatur risus.

2. Sic Jacob, qui in utero cœpit ante luctari quam vivere, ante viribus superare quam membris, et inter viscera materna triumphum duxit, ipse supplantatoris est vocabulum consecutus, eo quod antequam nasceretur, noscitur divinitus reprobatum supplantasse germanum.

3. Et quia longum est ire per singula, sicut Petrus a petra nomen indeptus est, quia primus meruit Ecclesiam fidei firmitate fundare, ita Stephanus vocatus est a corona, quia primus meruit pro Christi nomine subire conflictum, primus meruit sanguine suo militum Christi martyrium dedicare. Petrus Apostolici chori uetustum teneat principatum, aperiat intransibiles regna cælorum, reos potestate vinciat, pœnitentes clementer absolvat ; Stephanus est martyr primus, Stephanus purpuratum ducit exercitum, qui pro Domini sui adhuc calente sanguine sanguinem suum avidus bellator effudit. Et quia cruore proprio tinctam sibi ipsi purpuram acquisivit, merito a Rege suo consecutus est post coronam, quia jam cum nasceretur nomen sortitus est a corona. Vere quem *præscivit et prædestinavit*, ipsum nunc martyrii primum vocavit ad gloriam.

Sermo CLV

De kalendis januariis

1. Vbi nostram Christus pie natus est ad salutem, mox diabolus divinæ bonitati numerosa genuit et perniciose portenta, ut ridiculum de religione componeret, in sacrilegium verteret sanctitatem, de honore Dei Dei pararet injuriam. Hinc est, fratres, hinc est quod hodie Gentiles deos suos, fœditatibus exquisitis, excogitato dedecore, et ipsa turpitudine turpiores, deos suos videndos trahunt, distrahunt, pertrahunt, quos faciunt non videndos. Quæ vanitas, qualis dementia, quanta cæcitas fateri deos et eos ludibriis infelicibus infamari ! Inrisores sunt, cultores non sunt, qui deos, quos venerantur, illudunt. Injuriis afficiunt, non honorant, qui deos, a quibus se formatos existimant, sic deformant ; confundunt, non glorificant, qui eos de ipsa confusione componunt.

2. Vere, sicut dixit Apostolus, quia *non probaverunt Deum habere in notitiam, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quæ non conveniunt*. Quando eis, quibus humana abrogant, dant divina ; quando eos judicant dignos cælo ; quando eos faciunt terra ipsa non dignos, vere dati sunt *in reprobum sensum* ; et non est hoc judicii humani, est hoc sapientiæ Dei, ut ipsi sint injuriarum Dei vindices, qui injuriæ probantur auctores. Quæ ira, quæ ultio sic in deos de idolis exsequeretur offensam, ut eos, quos vetustas aris, incenso, victimis, gemmis, auro deos esse mentita est, posteritas turpi cultu homines fuisse turpissimos indicaret, et eorum vitam, mores, actus ipsis eorum signaret in vultibus, ac doceret tales fugiendos esse potius quam colendos ?

3. Defleamus, fratres, et eos qui talia sunt secuti, et nos evasisse talia cælitus gaudeamus. Quorum formant adulteria in simulacris. Quorum fornicationes imaginibus mandant, quorum titulant incesta picturis, quorum crudelitates commendant libris, quorum parricidia tradunt sæculis, quorum

impietates personant tragodiis, quorum obscena ludunt, hos qua dementia deos crederent, nisi quia criminum desiderio, amore scelerum possidentur, criminum deos exoptant habere criminosos? Qui peccare cupit, peccatorum colit et veneratur auctores. Hinc est quod Veneri adulter inseruit, hinc est quod se Marti crudelis addicit.

4. Hæc diximus, fratres, ut proderemus causam, quare facientes hodie quæ talia sustinemus, faciant Gentiles deos suos, et faciant tales, qui videntibus et horrori sint et pudori; faciant, ut eos aliquando et ipsi qui faciunt horreant et relinquunt, et Christiani gloriantur a talibus se liberatos esse per Christum, si modo non eorum exspectaculis polluantur, si eorum non inquinentur adtactu, si huiusmodi fugiunt de adsensione discrimen, quia factis semper est æqualis adsensus, Apostolo probante cum dicit: *Non solum qui faciunt ea, sed etiam qui consentiunt facientibus*. Et si tanta est de adsensione damnatio, quomodo lugebimus eos, qui simulacra faciunt semet ipsos? Nonne isti amiserunt imaginem Dei, Dei similitudinem perdiderunt? Christi exuti sunt indumentum, qui se simulacrorum formis sacrilegis formaverunt.

5. Sed dicit aliquis: Non sunt hæc sacrilegiorum studia, vota sunt hæc jocorum; et hoc esse novitatis lætitiæ, non vetustatis errorem; esse hoc anni principium, non gentilitatis offensam. Erras, homo! non sunt, non sunt hæc ludicra, sunt crimina. Quis de impietate ludit? de sacrilegio quis iocatur? piaculum quis dicit risum? Satis se decipit, satis se, qui sic sentit. Tyrannus est, tyranni habitum qui præsumit. Qui se Deum facit, Deo vero contradictor existit. Imaginem Dei portare noluit, qui idoli voluerit portare personam. Qui joculari voluerit cum diabolo, non poterit gaudere cum Christo. Nemo cum serpente securus ludit; nemo cum diabolo jocatur impune.

6. Si qua sunt ergo viscera pietatis in nobis, si qua inest nobis contemplatio humanitatis, si qua nos habet fraternæ salutis affectio, abstrahamus eos, qui sic ad perditionem currunt, rapiuntur ad mortem, trahuntur ad Tartara, festini sunt in Gehennam. Abstrahat ergo pater filium, servum Dominus, parens parentem, civem civis, homo hominem, Christianus omnes qui se bestiis compararunt, exæquarunt jumentis, aptaverunt pecudibus, dæmonibus formaverunt: et ille qui liberat, invenit præmium; qui negligit, acquirit offensam. Beatus qui et suæ vitæ custos est, et provisor est salutis alienæ.

Sermo CLVI

De Epiphania

1. Quotiens salutaribus sucis contra letales morbos antidotum temperat peritia præcauta medicorum, si præter artem, præter medicinam, præter tempus accipere præsumat ægrotus, sit periculi causa, quod provisum est ad salutem, sic Dei verbum, si præter magisterium, præter doctrinam, præter dogma fidei scire temerarius præsumat auditor, quod est vitæ materia, fit perditionis occasio. Quærendum est, fratres, ne per audiendi imperitiam quod ad profectum nobis divinitus scriptum est, ad animarum veniat detrimentum.

2. Putasne Chaldeos, siderum scrutatores, errantes per astra magos, cæli negotia in tenebris noctium perquirentes, nascendi moriendi causas stellarum cursibus adscribentes, bona malave hominum de arbitrio luminarium firmantes, Evangelista hodie ortum Christi absconditum sæculis stella duce docuit invenisse? Absit! Sic sentit mundus, sic gentiles intellegunt, sic fallit species lectionis. Ceterum sermo Evangelicus non humana loquitur, sed divina; non usitata, sed nova; non arte fallentia, sed veritate subnixa; non oculis adludentia, sed cordibus infixa; non conjecturis nutantia, sed auctoritate firmata; a Deo venientia, non a fato; non collecta numeris, sed virtutibus adquisita.

3. *Cum natus esset Jesus, inquit, in Bethleem Judææ, ecce magi ab oriente venerunt Hierosolimam dicentes: Vbi est, qui natus est Rex Judæorum? Vidimus stellam ejus, et venimus adorare eum. Cum natus esset Jesus.* Oritur Origo rerum, generatur Largitor generis, nascitur Auctor naturæ, ut repararet naturam, genus redderet, originem recrearet. Adam primus homo, pater generis, origo generationis, naturæ bonum, libertatem generis et germinis vitam sic perdidit, dum deliquit, ut malum naturæ, servitutem generis, germinis mortem successio lamentanda portaret. Hinc est quod Christus nascendo naturam reddidit, tulit moriendo mortem, vitam revocat, dum resurgit, et qui homini animam dederat de cælo, inde hominem fecit et carne constare, ne terrena labes cælestem sensum rursum carnis demergat in lapsum, dicente Apostolo: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis. Qualis terrenus tales et terreni, et qualis cælestis tales et cælestes.* Et Johannes Evangelista: *Omnis qui ex Deo natus est non peccat, quia natura Dei servat illum.* Hinc est quod nascitur ergo Christus, ut jacentes in terreno germine cælestem tolleretur ad naturam.

4. *Cum natus esset Jesus in Bethleem Judææ.* Bethleem, fratres, Hebraice domus vocatur. His ergo vocabulis jure signatur domus, genus uocatur, ut promissionis fides, ut prophetiæ veritas impleatur, dicente Jacob: *Juda, te laudabunt fratres tui, manus tua supra dorsa inimicorum, adorabunt te filii patris tui.* Et post: *Non deficiet princeps de Juda, nec dux de femoribus ejus, donec veniat cui reposita sunt, et ipse erit expectatio gentium.* Vnde et David: *Juda rex meus.*

5. *Cum natus esset Jesus in Bethleem in diebus Herodis regis.* Quid est quod tempore regis nefandi Deus descendit ad terras, miscetur Divinitas carni, fit terreno corpori cæleste commercium? Quid est? et quando non uerus rex expulsurus tyrannum, vindicaturus patriam, instauraturus orbem, libertatem redditurus adventat? Herodes, refuga gentis Judaicæ, invasit regnum, libertatem sustulit, profanavit sancta, confudit ordinem, quicquid disciplinæ, quicquid cultus abolevit. Merito ergo genti sanctæ, quia humana defecerant, divina succurrunt, et adest Deus ipse, cui homo non erat qui adesset. Sic iterum Christus veniet, ut Antichristus subruatur, liberetur orbis, paradisi patria reddatur, mundi perpetuetur libertas, sæculi servitus tota tollatur.

6. *Ecce magi ab oriente venerunt.* Ab oriente ad Orientem veniunt magi, ut susciperet venientes ipse qui jusserat ut venirent. Quando enim Deum magus nisi Deo jubente perquireret? Quando Regem cæli nisi revelante Deo astrologus invenisset? Quando unum Deum sine Deo Chaldeus adoraret in terra, qui in cælis diis tantis quantis sideribus serviebat? Plus cæleste de magis quam de stella signum est, quod Judææ regem, quod legis auctorem magus scit,

nescit Judæus, Chaldea defert, non defert Judæa, Hierosolima aversatur, refugit, Syria sequitur et adorat.

7. *Ecce magi ab oriente venerunt dicentes : Vbi est qui natus est Rex Judæorum ? Vidimus stellam ejus.* Et quid non ejus quod videtur ? Vere, sicut dixit Apostolus, *cum esset dives, pauper factus est.* Cum esset in Deitate sua dives, nostra fit pauper in carne, et habere cœpit stellam unam, totam qui fecit, habet et continet creaturam. *Vidimus stellam ejus.* Aliquando videt magus, qui habet stellam, non habetur ab stella ; nec ipse agitur in cursu stellæ, sed ipse stellæ agit cursum, cujus per cælum sic cursum dirigit, sic moderatur incessum, sic viam temperat, ut magorum serviat et mittatur ad gressum. Nam ambulante mago stella ambulat, sedente mago stat stella, mago dormiente excubat stella. Sic sentit magus, ut quibus viandi par conditio est, par sit necessitas serviendi ; et stellam jam non Deum credit, sed judicat esse conservam, quam cernit taliter suis obsequiis mancipatam.

8. *Vbi est qui natus est Rex Judæorum ? Vidimus stellam ejus in oriente, et venimus adorare eum.* Dicendo *ubi est qui natus est Rex Judæorum ?* non interrogant, sed insultant, quando scientes interrogant nescientes, non ignorant, sed negligentes arguunt, increpant desides, malos produnt, contumaces verberant, servos Domino non occurrere causantur. Nam quid ab hominibus quærunt, qui per Deum noverant quod quærebant ? Vt quid illis ad hoc humanæ demonstrationis officium, quibus ad hoc cæli sidera serviebant ? Quo illis lucerna templi, quibus cæli sidus mirabile perlucebat ? *Vbi est qui natus est Rex Judæorum ?* Hoc est dicere : Cur Rex Judæorum in præsepi jacet, et non decumbit in templo ? cur non fulget in purpura, sed squallet in pannis ? cur latet in speleo, et manifestus in sanctuario non habetur ? Receperunt jumenta in præsepe, quem in domo sua recipere vos spreveratis. *Agnovit*, sicut scriptum est, *bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui ; tu autem, Israël, tuum Dominum non quæsisti.*

9. *Vidimus stellam ejus.* Apparuit stella non volens, sed jussa ; non cæli nutu, sed Divinitatis impulsu ; non lege siderum, sed novitate signorum ; non cæli climate, sed virtute Nascentis ; non a mathesi, sed a Deo ; non astrologi scientia, sed præscientia Conditoris ; non arithmetica ratione, sed sanctione divina ; superna procuratione, non curiositate Chaldea ; non arte magica, sed Judaica prophetia. Sic ubi vidit magus humanas perisse curas, suas defecisse artes, mundanæ sapientiæ exinanitos labores, omnium sudores obriguisset sectarum, totius philosophiæ thesauros esse vacuos, fugisset paganam noctem, opinionum nebulas concidisset, ipsas dæmonum diluisset umbras, stellam non ut cometem in confuso crine occultare quod nuntiat, obscurare quod lucet, sic dicit : Fas est, vade, et tenuo radio, signifero lumine, splendore certo radiare Judæam, illicque natum Regem præter mundi legem, præter carnis ordinem, præter humanam monstrare naturam. Sic deposito errore sequitur, currit, pervenit, invenit, gaudet, procidit, adorat, quia non per stellam, non per artem, sed per Deum se invenisse humana miratur in carne.

10. Ergo, fratres, lectione præsentis non est firmatus error magicus, sed solutus. Sed sufficiant ista hodie, ut per Deum quæ sunt in sequentibus clare elucescant.

Sermo CLVII

De Epiphania secundus

1. Dominicæ festivitates causas suas suis vocabulis eloquuntur, nam sicut nascendo Christus diem dedit natalem, et resurgendo resurrectionis diem dedit, sic lumine signorum diem suæ illuminationis effudit. Qui nascendo ante humano corpore se velavit, postea operando ipse se cælesti revelavit arcano. Post Deus ipse apparuit trino modo, qui homo ante partu patuit singulari. Merito ergo solemnitas præsens Epiphaniæ vocabulo nuncupatur, in qua illuxit Deitas, quæ nostra nobis obscurabatur in carne. Ista est, fratres, ista est festivitas, quæ concepta tempore diverso peperit tria Deitatis insignia. Per Epiphaniam magi Christum Deum muneribus mysticis confitentur, et cultores siderum, noctis incolæ, auctorem lucis densis inveniunt in tenebris, ut sit hoc Auctoris gratia, non sit hoc industria sic quærentis ; non sit stellæ, sed Dei sit creatoris donum ; non sit beneficium creaturæ, non sit humanæ artis, muneris sit divini.

2. *Ecce magi, inquit, ab oriente venerunt dicentes : Vbi est qui natus est Rex Judæorum ? Vidimus enim stellam ejus, et venimus adorare eum. Vidimus stellam ejus.* Et quid non ejus ? *Stellam ejus*, non illum stellæ. *Stellam ejus*, quæ accepit esse, sed non dedit. *Stellam*, cujus ortum tenebat Auctor, non quæ ortum tenebat Auctoris. *Stellam ejus*, venientem non a genesi, sed a Genitore ; mandato, non fato ; non a computatione, sed ab Auctore ; non quæ daret ortum, sed quæ sustineret occasum. Stellam non legiferam, sed signiferam ; ferentem non dierum ordinem, sed noctium lumen. Stella ministra viæ, non vitæ ; comes magorum, non cognata Christi ; non Dominantis domina, sed ancillula servulorum.

3. Sed dicit aliquis : Quare magi, quare per stellam, si cum stellis, cum origine, nulla causa est, nulla ratio cum natura ? Quare magi ? quare stella ? Vt per Christum ipsa materia erroris sic fieret salutis occasio, quemadmodum per Christum mortis causa causa facta est vitæ. Hostem proprio mucrone turbare singulare est insigne virtutis. Apud magos in culpa erat ignorantia, non voluntas, et erat in crimine non studium, sed error. Quærere Deum et nescire quærere, necessitas magis est quam reatus. Fuit ergo pium, ut et Deus inveniri se quærentibus daret, et culpam deputaret errori. Denique Paulus judicio tali de persecutore factus est prædicator, quia per zelum Legis impugnabat Legem, et in Deum Dei amore peccabat. Hinc est quod fides currit ad Paulum, perfidia ad ignorantiam percurrit.

4. Sed adhuc dicit auditor : Esto quod stella non nutu proprio, sed Dei jussu ostenderet viam quærentibus magis, unde tanta munerum scientia mysticorum ? Vnde donorum sacramenta tanta ? Non Chaldea arte, sed de prisca sanctorum traditione Majorum. Erant isti de genere Noe, de filiis Abrahæ, qui Christum nasci per Deum didicerant, non per artem, eumque hominem, Deum, regem, moriturum alto cognoverant sacramento. Hinc est quod apta patrum fidei munera portaverunt, ut aurum regi, incensum Deo, morituro myrram scienter offerrent, talique munere et pietati satis facerent et honori. Sed magis ista sufficiant.

5. Per Epiphaniam Christus in nuptiis aquas saporavit in vinum, ut Christum nuptiis interfuisse virtutis fuerit, non voluptatis ; non fuerit humanitatis, sed potestatis ; signi fuerit causa, non ventris ; ebrietatis non fuerit apparatus, fuerit Deitatis ostensio. Denique ubi aquæ mutavit naturam, mox patefecit Auctorem, et elementorum Creator mutatione revelatus est creaturæ. Felices nuptiæ, felices illæ, quibus præsens est Christus, quæ non luxu, sed virtutibus consecrantur ! Quid ibi non transibit in gratiam, ubi aqua transivit in vinum ?

6. Per Epiphaniam Christus Jordanis aluum baptisma nostrum consecraturus intravit, ut quos nascendo in terra suscepit, hos renascendo elevaret in cælum ; in se haberet liberos, quos præter se viderat esse captivos ; faceret vitales ipse, quos culpa fecerat esse mortales ; perpetuos redderet, quos mors dederat temporales ; et quos diabolus exules fecerat terrenorum, hos ipse in cælestibus sibi faceret esse consortes. Hinc est, fratres, quod Spiritus Sanctus tunc toto se fudit illapsu, quod Pater de cælestibus clamat : *Hic est filius meus dilectus*, ut quibus in creandis nobis operatio fuerat una cum Filio, una fieret de nostra reparatione dignatio.

7. Sic Christus diverso tempore, uno eodemque die, magorum munere, mutatione aquæ, Patris uoce Deus trino testimonio nosceretur, fieretque de trina ostensione Christi Epiphaniæ una et sacrata solemnitas.

Sermo CLVIII

De Epiphaniæ tertius

1. Sæpe quærimus quare sic mundum suum Christus intrat, ut ventris experiatur angustias, partus patiatur injuriam, sustineat vincla pannorum, cunabula toleret imbecilla, lacrimis uberum nutrimenta disquirat, ætatum gradus necessitatesque persentiat. Et qualiter venire debuit, qui voluit expetere gratiam, timorem pellere, quærere caritatem ? Natura docet omnis quid valet, quid meretur infantia. Infantia quam barbariem non vincit ! quam non feritatem mitigat ! quam crudelitatem non comprimit ! quem non compescit furorem ! quam non potestatem deponit ! quem non mollit rigorem ! quam durtiam non

resolvit ! quid non amoris expostulat ! quid non affectionis extorquet ! quam non imponit gratiam ! quam non impetrat caritatem ! Hoc ita esse sciunt patres, matres sentiunt, probant omnes, viscera humana testantur. Sic ergo nasci voluit, qui amari uoluit, non timeri. Et tamen apud malitiam humanam sic blanda, sic pia, sic cara audite quid proficit infantia.

2. *Audiens, inquit, Herodes turbatus est, et omnis Hierosolima cum ipso. Et congregans principes sacerdotum et scribas populi, sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur.* Si Hierosolima, si rex, si scribæ, si principes sacerdotum ad Christi sic turbantur infantiam, quid isti facerent, Christus perfectum mox in hominem si venisset, si fultus divitiis, multitudine, si cum suspectis, si cum extraneis, qui nil dant tempori, nil ætati, nil pauperi, nil parenti ? Sed ut audiunt natum, parant nascenti mortem, innocenti dolos, scelus pio, nudo gladios, soli milites, vagienti necem, pœnam parcenti. Et ut vis misceatur sanguini, crudelitas acerba bella cunabulis indicit, ubera telis urguet, clipeos illidit gremiis, quatenus humanam divinamque sobolem ante sepulchrum faciat intrare quam mundum.

3. Esto quod Herodes rex amore regni, successoris timore coactus sit talia moliri : quare Hierosolima, quare principes, quare scribæ ? Quare ? quia nasci non vult profanus Deum, servus dominum, iudicem reus, rebellis principem, perfidus cognitorem. Hierosolima varia se contaminatione perfuderat, sacerdotes profanaverant sancta, et peccata vendentes in quæstum veniam pietatemque converterant. Scribæ doctrinam cælestem, scientiam salutarem, vitale magisterium, in sævum sensum, in perfidiæ lapsum, in letale vaniloquium commutarant. Hinc est quod Christum nolunt nasci, vivere timent, quia noverant se mox ignominia dandos, trahendos opprobriis, ejiciendos templo, privandos sacerdotio, oblationum munere vacuandos. Semel enim cupiditate flammati, capti pompa, vitiis sauciati, vanitate ebrii, madefacti luxu, quia de correctione nil cogitare poterant, de venia nil sperabant.

4. Bonus vilicus, quando copiosum fructum continuo labore conquirit, venire dominum suum ad lucrum suum cupit, suum concupiscit ad gaudium. Diligens operarius, quando opus suscepti laboris impleverit, ut mercedem percipiat, patrem familias desiderat advenire. Devotus miles post conflictum, post victoriam, præsentiam regis optat, ut præmii sudores et vulnera remuneratione compenset. Sic ad palmam suam cupit venire Christum, qui bella mundi indefessa virtute prosternit. Sic Christum venire nolunt, qui superati illecebris sæculi de pœna trepidant, de venia nil præsumunt.

5. Fratres, faciamus bona, declinemus a malis ; fugiamus vitia, virtutes sequamur ; dissimulemus præsentia, futura cogitemus. Nostrum petamus ad regnum, nostram veniamus ad palmam ; optemus ad gloriam, expetamus votis omnibus ad coronam. Sed ad illa sermo, quæ sunt in sequentibus, jam recurat.

6. *Herodes, inquit, convocatis magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis. Et mittens in Bethleem dixit : Ite, interrogate, et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum.* Occulte vocat magos, quia palam nil audet simulata mens, conscientia dolosa. Occulte vocat magos, quia fur amat noctem, latro in occulto tendit insidias. Diligenter inquit tempus stellæ, sed cum timet regnum, signum cæli non timet, temporis non pertimescit auctorem. Quid turbaris, Herodes ? quid es tanto successore sollicitus ? Cui sidera militant, terreno imperio non tenetur.

7. *Ite et interrogate, et cum inveneritis, renuntiate mihi.* Herodes, erras ! Magus adorare jussus est, non deferre ; testari venit ille, non prodere ; videre illi datum est, tibi non datum est invenire. *Ite et interrogate.* Quasi magos semel interrogare non sufficit ! Interrogantibus pie datum est sine pietate responsum. Salutis nuntius male audientibus conversus est in ruinam. Contumax servus audit natum Dominum, sed Domino nascenti parat laqueos, non honorem ; mortem præparat, ut careat servitute. Sed quia nec finiri Deus, nec perire salus, nec vita poterat interire, permanet in honore Dominus, servus remansit in crimine. Sed ad pœnam trahitur, qui ad obsequium venire contempsit ; rapitur ad sententiam, qui ad gratiam noluit pervenire.

8. *Ite, interrogate, et cum inveneritis, renuntiate mihi.* Convenienter dixit *renuntiate mihi*, quia semper diabolo renuntiat, qui pervenire festinat ad Christum. Christianus futurus a sacerdotecum audit : Renuntias diabolo ? respondet : Renuntio. Proprie ergo Herodes a magis sibi renuntiari debere dicit, qui se diaboli sciebat tenere locum, Sathanæ noverat implere personam.

9. *Vt ego veniens adorem eum.* Vult mentiri, sed non potest. Veniet, ut ad tormenta curvetur, ad supplicia jaceat, sternatur ad pœnam, qui adorare finxerat, ut sæviret. Sed magi, ubi Judaicæ perfidiæ nubila transierunt, et in Christianæ fidei serenum revident quam viderant stellam, ipsa prævia, ipsa duce, ad ortus Dominici locum sacratissimum pervenerunt.

10. *Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera : aurum, thus et myrram.* Aurum regi, thus Deo, morituro myrram Dominica devotione offerunt, scientiæ thesauros maximos in posterum credituris. Sic ad sua per innocentiae viam redeunt, qui iter Herodianæ fraudis calcaverunt in ruinam.

Sermo CLIX (*vide infra inter spuria*)

Sermo CLX

De Epiphania quartus

1. Quamvis in ipso Incarnationis Dominicæ sacramento adfuerint clara semper Divinitatis insignia, Deum tamen venisse in humanum corpus multis modis aperit et revelat hodierna solemnitas, ne perdat per ignorantiam semper obscuritate involuta mortalitas, quod tantam tenere meruit et possidere per gratiam. Nam qui nobis nasci voluit, a nobis noluit ignorari ; et ideo sic aperit, ne *magnum pietatis sacramentum* magna fieret erroris occasio.

2. Hodie magus quem fulgentem quærebat in stellis, in cunis reperit vagientem. Hodie magus clarum miratur in pannis, quem diu in astris patiebatur obscurum. Hodie magus quid ubi videat, profundo stupore pervolvit : in terra

cælum, in cælo terram ; in Deo hominem, in homine Deum ; et universo sæculo non capacem concludi corpore perpusillo. Vnde magus, quia scrutari non valet, capere non potest, mox adorat. Videt enim non sic lucere in cælo stellas, lunam, solem, qualiter, illuxisse carnem contemplatur in terris. Videt in uno eodemque corpore Divinitatis et humanitatis convenisse commercium. Hic dum credit Deum, sentit Regem, intellegit humani generis amore moriturum, pavida cogitatione pertractat, quemadmodum possit mori Deus, qualiter possit vitæ Restitutor occidi, ac sic magus cessat arte quærere, quod arte non potest invenire. Et quia se in cælo diu cum astris errantibus videt errasse, gaudet in terra se ad Deum ducatu unici sideris pervenisse, et deprehendit magus cuncta quæ videntur in cælo humanis clara oculis profundis esse obscurata mysteriis, jamque videns credere se, et non discutere, mysticis muneribus confitetur : thure Deum, auro Regem, myrra esse moriturum. Thure Deum, auro Regem, ut et diviti placaret obsequio, quem curioso et importuno cassaverat et offenderat instituto, atque impleret illud, quod multi de spadone et de Æthiopia suspicantur : *Æthiopia præveniet manus ejus*. Vidit Christum magus, Judæum prævenit manibus suis, quia quando Christum Judæus Herodi scelere prodebat, tunc magus Deum Christum muneribus fatebatur. Hinc est quod Gentilis, qui erat novissimus, factus est primus, quia tunc ex magorum fide est Gentium credulitas dedicata, et Judæorum est notata crudelitas.

3. Hodie Christus Jordanis alveum mundi peccatum lavaturus intravit. Ad hoc eum venisse Johannes ipse testatur : *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi*. Hodie servus Dominum, homo Deum, Johannes Christum tenet. Tenet accepturus veniam, non daturus. Hodie, sicut ait Propheta, *vox Domini super aquas*. Quæ vox ? *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*. Hodie *vox Dei super aquas*, quia Pater Deus, ut probaret generis fidem, ipse sibi sui testis, ipse adsertor adsistit : *Hic est filius meus dilectus*, quia alterum, qui testimonium diceret, non habebat. Archanum Patris arbitrium non habet ; testem generatio nescit divina. Divinitas Christi externam non recipit notionem, ipso filio dicente : *Nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius*.

4. Hodie Spiritus Sanctus supernatat aquas specie columbæ, ut sicut illa columba Noe nuntiarat Diluvium discessisse mundi, ita ista indice nosceretur perpetuum mundi cessasse naufragium. Neque sicut illa veteris olivæ surculum portaret, sed totum in caput Parentis novi chrismatis pinguedinem fundit, ut impleat illud, quod Propheta dixit : *Deus, Deus tuus, unxit te oleo lætitiæ præ consortibus tuis*.

5. Hodie *Dominus super aquas*. Bene *super aquas*, et non *subtus aquas*, quia Christus baptismati suo non servit, sed imperat sacramentis. Hodie *Deus majestatis intonuit*. Et si Pater de cælo intonat, si Filius Jordanis infestat fluentia, si Spiritus Sanctus corporaliter apparet de supernis, quid est quod Jordanis, qui fugit ad præsentiam Legalis Arcae, ad totius Trinitatis præsentiam non refugit ? Quid est ? quia qui pietati obsequitur, incipit non esse timori. Hic Trinitas exercet gratiam totam, totam sæculi loquitur caritatem ; ibi elementa corripit, ut servulos instituat ad timorem. Inter hæc tamen talia et tanta intrepidus stat Johannes, quia timere non potest, qui totus ad Dei amorem natus angelico testimonio comprobatur.

6. Hodie Christus initium dat signorum cælestium, dum convertit aquas in vinum, ut quem Pater voce Filium jam probaret, ipse se Deum virtutibus approbaret, quia Auctor est elementorum, qui elementa commutat ; et naturam fecit ipse, qui contra naturam facere non laborat. Aquas transfert in vinum, ut Divinitatis vigore naturæ nostræ proficiat hebetudo. Nam qui panes quinque fragmento profluo et furtivo incremento ad quinque milia hominum tetendit et dilatavit saginam, potuit augmentis subcrescentibus ad nuptiarum festa vini ampliare et perpetuare mensuram. Sed aqua in sanguinis erat convertenda mysterium, ut mera pocula de vase corporis sui Christus bibentibus propinaret, ut impleret illud Prophetæ : *Et calix tuus inebrians quam præclarus est !*

7. Tribus autem modis hodie Christi Deitas est probata : magorum munere, Patris testimonio, aquæ mutatione in vinum, quia tribus stare omne verbum Scripturæ firmat auctoritas dicendo : *Tribus testibus stat omne verbum*. Sed quia festivitas ipsa ad mensam nos Domini et calicis istius lætitiæ commonet jam venire, res amplas brevi sermone sufficiat conclusisse.

Sermones extravagantes

Sermo CXLbis

In Nativitate Domini

1. Cum virgineus partus et nascentis Christi diu mysterium perscrutamur, tandem meruimus ad sacra ortus ejus pervenire cunabula ; quæ nobis hodie sic Evangelico demonstrantur eloquio : *Factum est, inquit, in diebus illis, exiit edictum a Cæsare Augusto, ut profiteretur universus orbis terræ. Hæc professio prima facta est.* Christo nascente universus profitetur orbis, quia census Cæsari, professio debetur Auctori. In nummo est imago Cæsaris, in homine est imago Dei. Profitetur itaque orbis, ut similitudo regis formetur in nummo, et imago Dei reformatur in homine ; ac sic reddatur nummus Cæsari, ut homo Deo, et impleatur illud, quod a Domino dictum est : *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ Dei sunt Deo.*

2. *Hæc professio, inquit, prima facta est.* Prima mysterio, non tempore ; merito, non ordine ; non descriptione, sed fide. Nam cum longe ante orbis terræ Romanis censibus subjaceret, quomodo nunc primum profiteri orbis dicitur universus, nisi quia mystice divina prænuntiantur humanis ?

3. *Ascendit itaque et Joseph, ut profiteretur cum Maria uxore sibi desponsata.* Bene ascendit, quia semper ad divina sublimis habetur ascensus. Ascendit, ut profiteretur se sponsum esse, non conjugem ; custodem, non maritum ; datum ad obsequium Germinis, non ad copulam genitricis ; divinam esse in utero Sobolem, non humanam. Ascendit et Maria, ut profiteretur se plus famulam quam parentem ; habere se conceptus indicia, conscientiam tamen non habere ; portare divinum Munus, non pondus humanum ; quia quando genitricis virginitas permanet, Germen percreditur et probatur Auctoris.

4. *Et cum esset ibi, impleti sunt dies ut pareret.* Hoc est, impleti sunt dies magis sæcularium temporum quam dierum ; audi Apostolum : *Postquam venit plenitudo temporum, misit Deus filium suum,* ut infantiam mundi caperet. Hinc est quod primus homo mandati pondere gravatus occumbit. Hinc est quod Noe posteritas, dum cæli alta petit, corrui, et fragmentis est contrita linguarum. Hinc est quod Judaicus populus, dum Legis sarcinam ferre non sufficit, primum se dedit ad terram, et maluit jumentis insipientibus comparari, quam cum Legis inscitia coæquari. Merito ergo Auctor temporum mundi tempus expectat, et erudiri sæculum longa ætate permittit, ut maturior mundus Restauratorem suum vel sero recipere, qui ante rudis suum capere non valuit Creatorem.

5. *Impleti sunt dies ut pareret, et peperit filium, et pannis eum involvit, et posuit in præsepio.* Qui claudit orbem, utero clauditur ; naturæ Auctor nascitur ; fit hominum primogenitus hominum Creator et temporum ; Thesaurus cæli tegitur paupertate pannorum ; Vibrator fulminum infantiae dat vagitum ; jacet in

præsepio, cui omnis subjacet creatura. Homo, ne sentis quis te persequitur, ut te revocet Christus ? Intrat uterum, ut utero te reformet ; nascitur, ut ad immortalitatem faciat te renasci ; fit primogenitus, ut te divini generis præstet esse consortem. Hinc est quod Christus in præsepio ponitur, et ante ipsa ora exponitur jumentorum, ut Creatorem suum velut odorem sentirent. In præsepio denique ponitur, ut quod Propheta dixit, confirmaretur : *Agnovit bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui.* Et idem Psalmigraphus : *Homines et jumenta salvos facies, Domine.* Vocantur enim homines jumenta, quibus dicit Christus : *Tollite jugum meum super vos, quia suave est ; et onus meum, quia leve est.*

Sermo CXL^{ter}

De Natale Domini secundus

1. Vt hodie a me possit, fratres, majestas nativitatis Dominicæ prædicari, per vos mihi a Domino facultas est impetranda, quatenus ipse verbum in ore sui constituat sacerdotis, nec nostri oris dedignetur officium, qui nostræ carnis hodie dignatus est inire commercium. Non enim, fratres, ineffabile divinæ generationis contendimus aperire mysterium, sed nostræ salutis magnum et mirabile gestimus gaudium nuntiare, sicut dixit angelus : *Ecce annuntio vobis gaudium magnum, quod est omni populo.* Nullum hodie, fratres, conceptus nullum terreat partus. Vbi enim virginitas concipit, integritas parit, Dei est virtus conscia, non voluptas. Audi angelum dicentem : *Spiritus Domini superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Hodie, fratres, non inchoavit Deitas, sed humanitas innovatur ; hodie natus est non sibi Christus, sed mihi. *Accedite ergo ad eum et illuminamini, et vultus vestri non erubescunt ; quia hodie in sole posuit, sicut dixit Propheta, tabernaculum suum.*

2. Divinum est, fratres, quod geritur, non humanum. Numquam est nuda virginitas, quæ æterno pudoris sui velamine decoratur. Ad domicilium castitatis angelus metator advenit, ut Regi aulam, Deo templum, et cælesti Sponso thalamum præpararet. Nascente enim Domino non est ablata, sed consecrata virginitas, quæ ipsa Sponsum sui genuit pudoris, ipsa Custodem. Præbet Maria fidele servitium ; feta, sed virgo ; virgo, sed mater ; sterelitate enim caruit, non pudore. Adstat sanctitas, sinceritas, pudicitia, castitas, integritas, fides, et omnes simul adfuere virtutes, ut intrepida famula suo utero portaret Auctorem, et cælestem paritura Virtutem, sexus sui uictrix, dolorem gemitumque nesciret. Beata fecunditas, quæ et honorem adquisivit maternum, et castitatis præmium non amisit. Non ergo dedignatur inhabitare, quod est figurare dignatus ; nec indignatur in se carnem contingere, quod cælesti manu ante contrectavit in pulvere. Venit ad faciem tuam, o homo, quia tu ad ejus faciem pervenire non poteras ; et qui erat invisibilis, factus est pro tua redemptione visibilis. Venit a

tuis patribus postulatus. Audi vocem clamantis : *Ostende faciem tuam, et salvi erimus*. Adstat testis innocentiae, adsertor pudoris, nec amisisse dolet sponsam, sed gloriatur agnovisse se Dominum ; sequitur non ut maritus, sed ut famulus, et obsequium se ei gaudet impendere, cui conspicit omnes angelos deservire.

3. Nascens ergo Christus non invenit in diversorio locum, per quem omnis creatus est locus ; et velut peregrinus nascitur, qui totius orbis est Dominus, ut nos caelestis patriae faceret esse municipes. Pannis obvolvitur, ut scissam humani generis unitatem suo redintegraret in corpore, totumque immortalitatis vestimentum purpureo sanguinis colore fulgens in caelestia regna perferret. Nascitur, fratres, ut ipsam, quam primus homo vitiaverat, melioraret naturam. Jacet in pannis, sed regnat in caelis ; humiliatur in cunabulis, sed in nubibus tonat ; in praesepe ponitur, quia *omnis caro fenum*, Esaia dicente, monstratur. Hoc est fenum, fratres, cujus flos caelestem mutatur in panem, quem vescendo aeternam pervenimus ad vitam.

[4. *Exsurgens ergo Joseph accepit puerum et matrem ejus*. Nisi evigilaverit, fides accipere Dominum non potest. Audi iterum Apostolum dicentem : *Exsurge qui dormis et illuminabit te Christus*. In Joseph, fratres, qui per Aegyptum circumfert Dominum, typum apostolicae praedicationis fuisse non dubito, sicut in sancta Maria sanctae Ecclesiae figuram fuisse manifestum est, quae dispensata quidem fuerat Joseph, sed sponsa inventa est Spiritui Sancto. Denique Spiritus generat, fides concipit, virginitas parit, integritas perseverat ; nullam pudor potest sentire jacturam, ubi virtus est conscia, non voluptas, dicente Apostolo : *Disponsavi vos uni viro virginem castam exhibere Christo*.

[5. *Erat ergo Joseph in Aegypto usque ad obitum Herodis*. Permanet ergo et apostolica praedictio in hoc mundo, ut princeps mundi fidelibus sit sepultus, et possint dicere : *Nobis mundus mortuus est, et nos mundo*. Et iterum : *Non jam nos vivimus, sed vivit in nos Christus*.

[6. Vnde nos qui vocati sumus ex gentibus et ex variis nationibus congregati, honorificemus Deum non verbis tantum, sed operibus bonis, mundantes corda nostra a sordibus et malis cogitationibus, et corpora nostra habitaculum Spiritus Sancti, et anima nostra semper sustinere possit Dominum, et *videre* mereamur *dies bonos*, et cum omnibus sanctis aeternum regnum et vitam perpetuam consequamur.]

Sermo CXLVIIIbis

In Nativitate Domini quartus

1. Quantum magnitudo salutaris mysterii et Dominicae nativitatis expetit sacramentum, nulla humanitatis obsequia, praekoniam nulla sufficiunt. Quae enim tanto muneri tantaeque gratiae devotionis nostrae infirmitas respondebit, ubi Unigenitus altissimo Patri cum Patre aeternitate perpetuus, caelo, terris infernisque terribilis, pro salute hominis humani corporis voluit subire consortium ? Aut quae lingua narrare poterit, quod usus investigare praevalet, quis vero hominum illud aestimare conabitur, in quo solus sibi est Deus et

auctor et conscius? *Nemo enim novit Filium nisi Pater.* Quomodo potest ad secretum virginæ nativitatis corrupta peccatis hominum fragilitas pervenire?

2. Nascitur itaque, nascitur Christus non necessitate vivendi, sed voluntate salvandi. Nascitur inter mortuos, qui vitam donat mortuis. Nec dubitemus effectum, quod futurum Prophetarum maximus Esaias in diebus antiquis Sancti Spiritus auctoritate prædixit: *Ecce virgo in utero accipiet, et pariet filium.* Quod femina parturit, veræ incarnationis est fides; quid Virgo parit, æterna Nascentis est gloria. Nascitur ab intacta femina Christus, quia fas non erat, ut virtus per voluptatem, castitas per luxuriam, per corruptionem incorruptio nasceretur. Nec poterat <nisi> novo ordine adventare de cælo, qui vetustum mortis destruere veniebat imperium. Neque vero poterat universitatis Dominus *formam servi* suscipere, qua nos redimere disponebat, nisi eum peperisset ancilla. Aut quomodo pro nobis sputamenta, palmas et Crucem Dei Filius sustineret, nisi se filium hominis præbuisset?

3. Vere infelix Judæa, quæ per adulterii calumniam tenebrosis suspicionibus tantum sibi lumen obscurat; quæ dum non credit virginem concepisse, dignationem Dei sui humanum vocat in crimen, et invidiæ suæ hebetata caligine culpam clamat esse quod virtus est. Sed crede, miserande homo, cui sola salutis tuæ fuit causa nascendi. Perpendite, fratres, quæ et quanta sit cæcitas perfidorum, quæ Christum negat nasci potuisse de virgine, et in nativitate cælesti consuetudinem requirit humanam, ac Deum creaturarum legibus discutit creatura. Nihil itaque de nativitate ejus humana retractet impietas, quem nasci pro homine pietas invitavit. Quod hominis et Dei filius <se> humiliavit in carne; quod Virgo concipit, Virgo parturit, et quod permanet virgo post partum, cælestis mysterii virtus est, non mortalis ordo naturæ.

[4. Quis vero Omnipotentis esse dubitet sacramentum, ubi audit cælorum Regem prodire de femina, et natum feminæ cælestibus imperare? Quæ autem quantaque, fratres, ob salutem gentium beneficiorum Dei augmenta succrescunt? Olim namque post transitum rubri Maris, ut Hebræorum populo divini cultus præcepta diserneret, Moysen famulum suum vocavit in montem, quatenus per unum servulum genti exiguæ dispositionum suarum proderet voluntatem. Nunc vero ut in fine temporum, ut gentibus universis perennis vitæ sacramenta deferret, ipse de cælestibus, de sinu Patris adveniens ita se homini sibi que hominem inseruit et univit, ut incomprehensibili gloria unus idemque et homo esset et Deus. Sic enim potentissimus prodiit ex Maria, ut et infirma carnis subiret et unigeniti non amitteret majestatem, ac temperamento quodam admirandi mysterii, et per hominem Deus cum hominibus loqueretur, et homo per Deum de diabolo triumpharet.]

Sermo CLVbis

De kalendis januariis secundus

1. Evangelica modo claudenda nobis est tuba, modo tacendi nobis sunt Apostolici sensus, ut illa tantum lamentationis Propheticae resonet cantilena, quæ dicit : *Obmutui et humiliatus sum, et silui a bonis, et dolor meus renovatus est.* Renovatur dolor pontificis Christiani, quando Gentilium error nec veterescit tempore, nec tanto fidei fulgore dispergitur. Ecce veniunt dies, ecce kalendæ veniunt, et tota dæmonum pompa procedit, idolorum tota producitur officina, et sacrilegio vetusto anni novitas consecratur. Figurant Saturnum, faciunt Jovem, formant Herculem, exponunt cum vernantibus suis Dianam, circumducunt Vulcanum verbis anhelantem turpitudines suas, et plura, quorum, quia portenta sunt, nomina sunt tacenda ; quorum deformitates, quia natura non habet, creatura nescit, fingere ars laborat. Præterea vestiuntur homines in pecudes, in feminas viros uertunt, honestatem violant, iudicia subsannant, censuram publicam rident, illudunt sæculo, teste sæculo, et dicunt se facientes ista jocari.

2. Non sunt, non sunt joca : sunt crimina. In idolum transfiguratur homo ; et si ire ad idola crimen est, esse idolum quid videtur ? Ad Dei imaginem factus es, homo ; quicquid in te impie propria deformitate intuleris, ad Dei prosilit, ad Dei pertendit injuriam. Plane non sunt hæc usquequaque tua vota, sed ex parte maxima sunt iudicia Dei, ut eorum quorum per diem perit cultus, per te sæculorum pertendatur et maneat turpitudine. Namque talium deorum facies ut pernigrari possint, carbo deficit ; et ut eorum habitus pleno cumuletur horrore, paleæ, pelles, panni, stercora toto sæculo perquiruntur, et quicquid est confusionis humanæ in eorum facie collocatur. Quia ille inter tales deos magnificentior creditur, qui inter turpes turpior invenitur ; et ille magnificentissimus habetur, quem pro deformitate singulari potuerint ipsa monstra mirari. Impletum est propheticum maledictum : *Similes illis fiant qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis.* Et hoc Christiani vident, Christiani expectant, admittunt in domus suas, in domibus suis recipiunt Christiani, immemores illius Apostolici dicti : *Quoniam qui talia agunt, digni sunt morte.*

3. Sed dicis : Qui faciunt ea moriantur. Non te excusat sermo, quem voluntas non excusat ; nec separat officium, quem constringit et adjungit adsensus. Audi quod sequitur : *Non solum qui faciunt ea, sed et qui consentiunt facientibus.* Rogo vel inter mala cessent mala. Credite, credite, deficerent, si ea Christianorum simulatio non transiret. Fugite ista, claudite vos vestrasque domus istis, quia Deus qui in occulto videt, circumveniri non potest in aperto. *Exite, exite,* sicut dixit Propheta, *de medio eorum et separamini ab eis, et ne immundum tetigeritis ;* ut tandem nostro resipiscant studio, qui hactenus nostro colludio sunt decepti. Fugite ergo dæmoniaca ista, si divina desideratis audire.

Spuria

Sermo CXLIX

De Nativitate Christi

1. In adventu Domini et Salvatoris nostri atque in præsentia ejus corporali, angeli ducentes choros cælestes evangelizabant pastoribus dicentes : *Annuntiamus vobis gaudium magnum hodie, quod erit omni populo.* Ab ipsis ergo sanctis angelis etiam nos mutuati vocem, annuntiamus vobis gaudium magnum. Hodie enim Ecclesia in pace est, et hæretici in ira. Hodie Ecclesiæ navis in portu est, et hæreticorum furor jactatur in fluctibus. Hodie, fratres, pastores Ecclesiæ in securitate, et hæretici in perturbatione sunt. Hodie oves Domini in tuto, et lupi insaniunt. Hodie vinea Domini in abundantia, et operarii iniquitatis in egentia. Hodie populus Christi, carissimi, exaltatus est, et inimici veritatis humiliati sunt. Hodie, dilectissimi, Christus in lætitia, et diabolus in luctu. Hodie angeli in exultatione, et dæmones in confusione. Et quid plura dicere ? Hodie Christus, qui est rex pacis, cum sua pace procedens fugavit omne discidium, dissensiones depulit, discordiam proturbavit. Et sicut cælum splendor solis, ita Ecclesiam fulgor pacis illuminat. *Quia natus est vobis hodie,* ait, *Salator mundi.* O quam desiderabile nomen pacis ! quam religionis Christianæ stabile fundamentum, et altaris Dominici cælestis ornatus ! Et quid dignum possumus de pace proloqui ? Pax nomen est ipsius Christi, sicut et Apostolus dicit : *Quia Christus est pax nostra, qui fecit utraque unum.* Vtraque, quæ non sententiis neque fide, sed invidia diaboli dissidebant. Verum sicut procedente rege et plateæ mundantur, et omnis civitas diversis floribus et ornatibus coronatur, et nihil fit quod minus dignum vultui regis appareat, ita et nunc procedente rege pacis omne quod triste est auferatur a medio, et illucescente veritate fugetur mendacium, fugiat discordia, resplendeat concordia ; et sicut frequenter fieri videmus, ubi regum vel fratrum tabulæ depinguntur, ut inter utrosque unanimatis declarentur insignia, artifex pictor femineo habitu post tergum utriusque concordiam statuit, quæ brachiis suis utrumque complectens indicet quod hi, qui videntur corporibus separati, sententiis et voluntate convenient, ita nunc pax Domini medias adsistens, et utrumque nostrum gremio palpante connectens, discreta corpora in unum convenire animum ulnis jungentibus docet, in quo sine dubio compleretur sermo propheticus, qui ait : *Et erit consilium pacificum in utrosque.*

2. Et hesterno quidem pater noster communis evangelico pacis sermone præfatus est ; hodie vero nos verba pacis expromimus. Ipse nos hesterno resupinis manibus in verbo pacis excepit ; et nos hodie, dilatato pectore ulnisque patentibus, ad eum cum muneribus pacis occurrimus. jam bella destructa sunt, pulchritudo pacis obtinuit. Nunc in luctu est diabolus, et in lamentatione omnis dæmonum turma ; nunc in cælestibus lætitia, et in angelis exultatio, quibus specialius familiaris est pax. Hanc enim etiam cælestes

admirantur virtutes, apud quas fons ejus habetur perennis, ex quo etiam terreni guttis quibusdam exinde stillantibus inrorantur. Et ideo etiam si in terris pax laudatur a sanctis, laudis ejus splendor redundat in cælum. Laudant eam cælestes angeli, et dicunt : *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Videtis, fratres, quomodo cælestes omnes et terrestres invicem sibi munera pacis mittunt : cælestes angeli pacem terris annuntiant, sancti in terris Christum, qui *est pax nostra*, collaudant in cælestibus positum, et mysticis choris conclamant : *Osanna in excelsis !* Dicamus ergo et nos cum angelis : *Gloria in altissimis Deo*, quia humiliavit diabolum, et exaltavit Christum suum. *Gloria in altissimis Deo*, quia discordiam fugavit, et pacem statuit. Videte, fratres, vocem angelicam exultantem : *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax*. Dico enim vobis artem diaboli, cujus neque vos ignoratis astutias. Vidit Sathanas firmitatem fidei stabilitatemque vidit eam pietate dogmatum septam, vidit eam operum bonorum fructibus abundantem, et ideo pro his omnibus ad insaniam venit, et rabie furoris exarsit, ut inscinderet concordiam, ut convelleret caritatem, ut inrumperet pacem. Sed pax semper sit vobiscum.

Sermo CLIX

De Epiphania

1. Ante hos dies, id est, die octavo kalendarum hujus, quo crescere dies cœpit, quia dies verus illuxit, in carne natum Dominum Christum Jesum in Euangelio scriptum facile recolunt, qui legerunt, uel qui aurem legentibus præbuerunt. Israelitici pastores super greges suos vigilantes angelis nuntiantibus cognoverunt ; hodie in eadem carne manifestum gentiles magi curiosa sectantes signis indicantibus invenerunt. Illis ortum Dominicæ natiuitatis annuntians locuta est vox spiritualium ministrorum ; istis stella tamquam lingua cælorum. Dicunt illi, ad quos sæpius prophetæ missi fuerant : *Eamus, et videamus hoc verbum, quod factum est ad nos* ; dicunt isti, quibus nullus umquam locutus fuerat prophetarum, et sciscitantes interrogabant : *Vbi est qui natus est Rex Judæorum ? vidimus stellam ejus in oriente, et venimus adorare eum*.

2. Accedunt ergo illi de proximo, hii veniunt de longinquo, utique tamen ad unum eundemque fidei locum pia devotione conveniunt, ibique Regem Christum appositum ante duo illa prophetica jumenta, duorum videlicet populorum typum figuramque gestantia intuentur, admirantur, agnoscunt. *Agnovit enim bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui*. Agnovit enim bos Judæus jugo Legis excusso, agnovit et asinus paganus stultitiæ feritate deposita ; ille deserens superfluum observationis laborem, hic relinquens vagum superstitionis errorem. Vterque agnovit, quia uterque ad unum præsepe Domini epulaturus accessit : epulaturus non fœnum mortis, sed cibum salutis.

3. Edite, edite, pia animalia, æternæ vitæ cibaria, et perpetuæ retributionis escam avidis quantum potestis faucibus occupate, non dividentes in frusta, sed integrum solidumque sumentes. Non potest enim edi Christus et dividi : integer

a credentibus sumitur, integer in ore cordis recipitur. *Verbum enim caro factum est, et habitavit in nobis.* Habitavit ex quo uterum virginis dignanter implevit.

4. *Obtulerunt illi*, ut scriptum est, *aurum, thus et myrram*. Nos fidei thus longinquæ regionis, nos proximæ confessionis myrram boni odoris, nos suaveolentia caritatis. Tria namque ista offerimus, quando Christum et Regem et Deum et hominem confitemur, sed si *in spiritu et veritate* adoramus Christum, si ei munera fidei et confessionis obtulimus, et nos sicut illi magi, qui sunt fidei nostræ duces credulitatisque principes, commoniti in somnis, id est, in hac vita, quæ somno est similis, illuso Herode rege, id est, diabolo, hujus mundi principe, *per aliam viam*, id est, per alteram vitam, ad illam nostram patriam revertamur, de qua per Adam ejecti infeliciter sumus, per Christum vero misericorditer nunc reducti.